

Zakopiański „Sokół”

DAWNIEJ I DZIŚ

Gaude Mater Polonia – tak, ciesz się Matko Polsko.

To już 125 lat zakopiańskie gniazdo Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” służy Bogu, Ojczyźnie i Narodowi.

To wielki zaszczyt i honor reprezentować jako prezes zakopiańską brać sokolą. Jest to dla mnie osobiście wielkie wyróżnienie, przewodniczyć zakopiańskiemu Sokółowi w chwili jego jubileuszu 125 lat istnienia po tak wielkich poprzednikach jak: Wenanty Piasecki pierwszy prezes, Andrzej Chramiec lekarz, wójt Zakopanego, pierwszy góral z wyższym wykształceniem, Leonard Zwoliński księgarz, taternik, Henryk Schabenbeck artysta fotografik, burmistrz Zakopanego czy Franciszek Mardulka patron naszego gniazda. W tej uroczystej i podniosłej chwili spoglądają na nas nasi dawni druhowie: Władysław hrabia Zamoyski fundator majątku sokolego, Mariusz Zaruski, Jan Kasprowicz, Stanisław Barabasz, Wojciech Brzega, Franciszek Pawlica, Andrzej Małkowski, Stanisław i Walery Eljasz Radzikowscy, Stanisław Gąsienica Sieczka, Bronisława Staszela Polankowa i wielu innych, których osiągnięcia rozstawiły zakopiańskie gniazdo w Polsce i na świecie.

Zakopiański „Sokół” stał zawsze i stoi nadal na straży patriotyzmu, chrześcijańskich wartości, niepodległości Polski, dając na to wielokrotnie dowody. Nasi drhowie czynnie uczestniczyli w tworzeniu Legionów Polskich, Harcerstwa Polskiego,

Błękitnej Armii Hallera, czy uczestnicząc w Powstaniach Śląskich. Wielu spośród naszych druhowów oddało życie za Ojczyznę, a sztandarowym przykładem jest dh Henryk Schabenbeck rozstrzelany przez Niemców końcem września 1939 roku w fortach krzesławickich w Krakowie.

W okresie międzywojennym „Sokół” był najsilniejszą i najbogatszą organizacją sportową w Polsce. Prawie w każdym większym mieście znajdowała się sokolnia, z której korzystało społeczeństwo całej miejscowości i okolic. Zakopiański „Sokół” stanowił trzon polskiego narciarstwa i gimnastyki. Był do chwili uzyskania praw miejskich przez Zakopane jedynym wiejskim gniazdem w Galicji i w odrodzonej Polsce. Jego członkowie wielokrotnie reprezentowali barwy narodowe na igrzyskach olimpijskich i mistrzostwach świata. Najbardziej utytułowaną drużyną z tego okresu była wspomniana wcześniej Bronisława Staszela Plankowa.

II wojna światowa wyrządziła wielkie straty osobowe i materialne w naszym gnieździe. Wielu druhowów nie powróciło do domów, a majątek został przez okupanta rozgrabiony.

Prezentowane zdjęcia i dokumenty pochodzą ze zbiorów TG Sokół Gniazdo w Zakopanem, Muzeum Tatrzańskiego, UM Zakopane, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Biblioteki Narodowej (Polona), Miejskiej Biblioteki Publicznej, strony fotopolska.pl, a także zbiorów prywatnych.

Opracowanie: Anna Karpiel-Semberecka

Fotografie archiwalne: R. Bujak, R. Serafin, H. Schabenbeck, K. Schabenbeck

Fotografie współczesne: K. Dudziński, R. Gąsienica, J. Jasuwienas, A. Karpiel-Semberecka, B. Kopacka, R. Korczak-Watycha, P. Kyc, H. Serafin, W. Szatkowski, J. Zacharko, M. Zacharko, A. Zaleski.

ISBN 978-83-66273-36-8

Skład: Karol Kin

Redakcja techniczna: Aneta Cieśla

Wydawnictwo Precjoza

tel. 885 565 036

Po zakończeniu wojny w 1945 roku ci druhowie, którzy ocalili, wznowili działalność sokołą. Prezesem został dh Antoni Krzyżak, a naczelnikiem dh Franciszek Marduła - ostatni przedwojenny naczelnik.

Niestety nowe władze ideologicznie sprzeczne z ideą sokołą doprowadziły w 1947 roku do likwidacji całej organizacji sokołej przejmując jej majątek. Budynek kina przejęła kinematografia, a starą sokołnię wyburzono stawiając na jej miejscu w latach 50-tych strażnicę straży pożarnej. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” stało się organizacją niebezpieczną i wrogą komunistycznemu ustrojowi, a jego członków czekały deportacje, więzienia i szykany. Pomimo trwającego terroru ci, którzy dożyli do zmian ustrojowych w 1989 roku, już w czerwcu rozpoczęli działania mające na celu reaktywację zakopiańskiego gniazda.

Z inicjatywy dh Franciszka Marduły i dh Wojciecha Niedziałka, przy entuzjastycznym wsparciu członków przedwojennego gniazda oraz młodzieży sokołej z lat 1945 – 1947, reaktywowano Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” Gniazdo w Zako-

panem. W niedługim czasie odzyskano znaczną część majątku i rozpoczęły działanie sekcje sportowe. Pierwszym prezesem po reaktywacji został dh Franciszek Marduła pełniąc tę funkcję do 1994 roku. Kolejnymi prezesami zostali druhowie: Zbigniew Jaskier, Józef Bochaczek i Konrad Firlej.

Zasadnicze zmiany w organizacji działań zakopiańskiego gniazda nastąpiły po wyborach w 2007 roku. „Sokół” odzyskał resztę utraconego majątku i dzięki wielkiemu zaangażowaniu następnych Zarządów i wsparciu wszystkich członków gniazda zakopiański „Sokół” ponownie dumnie rozpostarł skrzydła, by tak jak od 125 lat służyć Bogu, Ojczyźnie i Narodowi.

W imieniu obecnych władz gniazda i własnym składam serdeczne podziękowanie wszystkim, którzy walnie przyczynili się do rozkwitu zakopiańskiego „Sokoła”.

dh Stanisław Marduła
Prezes TG „Sokół” Gniazdo w Zakopanem

Publikacją przygotowaną z okazji 125-lecia Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Gniazdo w Zakopanem pragniemy przybliżyć naszą bogatą historię, a także obecną działalność kulturalną i sportową.

Dofinansowano ze środków Urzędu Miasta Zakopane.

Z historii gmachu zakopiańskiego „Sokoła”

– Sokolnie w krajobrazie kulturowym miasta Zakopane

Zakład hydropatyczny „Klemensówka” Wenantego Piaseckiego, ul. Jagiellońska (nie istnieje), ok. 1881 r. (fotopolska)

Historia Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” sięga roku 1867, kiedy to we Lwowie powstało pierwsze Gniazdo stowarzyszenia. Oficjalnym zadaniem realizowanym przez „Sokoła”, zgodnie ze statutem zatwierdzonym przez austriackiego zaborcę, miała być działalność sportowa, gimnastyczna, propagowanie zdrowego trybu życia, w myśl zasady „w zdrowym ciele zdrowy duch”. Nieoficjalnie „Sokół” zajmował się szerzeniem idei niepodległościowych oraz patriotyzmu, który wraz ze sportem zakorzeniany był w młodzieży. Jednorodność organizacji, zrzeszonej pod wspólną nazwą oraz ideami, była wyrazem solidarności narodu polskiego.

Na Podhalu pierwsze Gniazdo powstało w Nowym Targu 2 lutego 1892 roku. Dwa lata później idee sokolstwa szerzone były już w Zakopanem.

Jednym z twórców zakopiańskiego gniazda „Sokoła” był **Wenanty Piasecki** (15 VII 1832 Magdalówka k. Tarnopola - 25 VIII 1909 Linz), pierwszy Prezes TG „Sokół” Gniazdo w Zakopanem, funkcję sprawował od 1894 roku. Z wykształcenia lekarz, z zamiłowania patriota oraz wielki pasjonat zdrowego

trybu życia, jeden z pionierów ruchu gimnastycznego w Polsce. Doświadczwszy na sobie, właściwości metody przyrodolecniczej, zaangażował się w propagowanie metod fizykalno-dietetycznych, gdzie na pierwszym miejscu stawiano sprawność oraz pracę fizyczną. Piasecki nawoływał do powrotu do natury, propagował prosty i higieniczny tryb życia, był wegetarianinem i abstynentem. Fascynacja szeroko pojętą aktywnością sportową znalazła wydzźwięk w ukończonych przez niego kursach wychowania fizycznego, zarówno teore-

tycznych jak i praktycznych. Swoją wiedzę przekazywał dalej, kształcąc młodzież, tak aby zgodnie z mottem „Sokoła”: *silni ciałem, silni duchem*, budować przyszłe pokolenia. To właśnie idee „Sokoła” były najbliższe jego życiowej filozofii i to właśnie im poświęcił swoje życie i działalność.

W Zakopanem zatrzymał się w 1863 r., w drodze z Krakowa do Pragi. Odbił wtedy wycieczkę do Morskiego Oka, wszedł na Łomnicę. Fascynacja tatrzańską przyrodą, autonomia Galicji oraz możliwość działalności społecznej szerzącej idee sokolstwa spowodowały, że w 1879 r. Wenant Piasecki odkupił od doktora Ludwika Ganczarskiego zakład wodolecniczy w Kuźnicach oraz nabył gruntu przy obecnej ul. Jagiellońskiej. Piasecki wraz z rodziną w maju 1880 roku na stałe osiadł w Zakopanem.

Na zakupionej przy ul. Jagiellońskiej parceli wzniósł w 1881 roku kompleks budynków zakładu wodolecniczego „Klemensówka”. Znacznych rozmiarów budynek główny wzniesiony został w popularnej wówczas stylistyce szwajcarskich uzdrowisk o charakterystycznej nieregularnej malowniczej bryle, z bogatymi zdobieniami snycerskimi w partii otwartej werandy od wschodu. Zakład tradycyjnie wzniesiono w konstrukcji

**Zakład hydropatyczny „Klemensówka” Wenantego Piaseckiego,
ul. Jagiellońska (nie istnieje), ok. 1881 (fotopolska)**

drewnianej, oszalowanej w układzie poziomym, z wysokimi dachami, w które zakomponowano malownicze ostro zwieńczone lukarny i wieżyczki. Wszystkie połacie dachowe pokryte były gontem drewnianym.

W „Klemensówce” Piasecki praktykował krzewioną przez siebie filozofię życia oraz poznane metody przyrodolecznictwa, a co więcej to właśnie w „Klemensówce” odbywały się pierwsze ćwiczenia gimnastyczne druhów zrzeszonych pod skrzydłami „Sokoła”. Zajęcia gimnastyczne dla młodzieży prowadził sam Prezes Piasecki. Główny budynek zakładu wodoleczniczego Piaseckiego, czyli „Klemensówka”, wskutek dużej konkurencji na rynku lokalnym, został zamknięty i w 1898 r. sprzedany Albinowi Bauerowi, który to obiekt przekształcił

w pensjonat „Klemensówka”. Pozostałe obiekty wchodzące w skład zakładów wodoleczniczych pozostały w rękach Piaseckich. Praktykę lekarską Wenanty Piasecki prowadził w latach 1898-1907 w mniejszej, należącej do niego i zachowanej do dziś willi „Mazowsze”. Niestety sama „Klemensówka” spłonęła w 1922 roku i nie została odbudowana. Pensjonat zlokalizowany był na terenach dzisiejszego ośrodka wypoczynkowego „Dafne” w Za-

kopanem przy ul. Jagiellońskiej. W skład zespołu budynków zakładu wodoleczniczego Wenantego Piaseckiego wchodziły jeszcze zachowane do dnia dzisiejszego willa „Rena” (ul. Piaseckiego 11) oraz dawny pensjonat „Smereków” (ul. Piaseckiego 5). Wszystkie willa fundowane przez Wenantego Piaseckiego charakteryzują się wielką malowniczością. Są to obiekty drewniane, doskonale wkomponowane w krajobraz, wznieszone w stylistyce szwajcarskiej bądź zakopiańskiej, zawsze dekorowane snycerskimi motywami regionalnymi, krzewionymi przez Stanisława Witkiewicza. Stylistyka zakopiańska czytelna jest zwłaszcza w willi „Rena” z 1897 roku, projektu członka „Sokoła”, architekta Zygmunta Dobrowolskiego oraz w dawnym pensjonacie „Smereków”, którego relikty bramy do dnia dzisiejszego otwiera wjazd na ul. Piaseckiego. Pensjo-

Dawny pensjonat „Smereków”, ul. Piaseckiego 5, ok. 1895, proj. W. Kononowicz (fot. Natalia Skiepmo)

Relikt bramy prowadzącej do d. pensjonatu „Smereków”, położony przy skrzyżowaniu ul. Jagiellońskiej i ul. Piaseckiego, fragment (fot. Natalia Skiepmo)

nat „Smereków”, obecnie budynek Zgromadzenia Sióstr Boromeuszek, pierwotnie wzniesiony dla córki Piaseckiego, rozbudowany w 1927 roku według projektu warszawskiego architekta W. Kononowicza, to unikatowy przykład dzieła architektury, dosłownie podpisane przez architekta.

Wenanty Piasecki brał czynny udział w życiu Zakopanego, m.in. był jednym z założycieli Towarzystwa Tatrzańskiego, członkiem rady gminnej, redaktorem i wydawcą „Przeglądu Zakopiańskiego”, wiceprzewodniczącym Komisji Klimatycznej, gdzie wspólnie z Tytusem Chałubińskim opracował statut uzdrowiskowy dla Zakopanego. Mając na uwadze zasługi pierwszego Prezesa „Sokoła” władze miasta w okresie międzywojennym uhonorowały jego imieniem ulicę Zakopanego, przy której wznoszą się wspomniane wyżej wille zakładów wodolecznich Piaseckiego.

Po sprzedaży „Klemensówki” w 1989 roku „Sokół” utracił salę gimnastyczną umożliwiającą realizację zadań statutowych w zakresie szerzenia sprawności fizycznej. Z pomocą przyszedł druh Romuald Kulig, właściciel pierwszego w Zakopanem hotelu - „Hotelu pod Giewontem”. Ten charakterystyczny obiekt, do dnia dzisiejszego zachowany w panoramie miasta, zlokalizowany pod adresem ul. Krupówki 1, jest jednym z najcharakterystyczniejszych budynków w Zakopanem. Wybudowany ok. 1885, rozbudowany po 1891 roku w obecną formę, podobnie jak „Klemensówka”

Dawny pensjonat „Smereków”, ul. Piaseckiego 5, ok. 1895, proj. W. Kononowicz (fot. Natalia Skiepmo)

ul. Krupówki/Nowotarska, hotel „Pod Giewontem”
ok. 1890r. (Muzeum Tatrzańskie)

ul. Krupówki/Nowotarska, hotel „Pod Giewontem”
po rozbudowie po 1891r. (Muzeum Tatrzańskie)

Zakład Wodolecznicy dr Andrzeja Chramca przy
ul. Chramcówki (nie istnieje), ok. 1900 (fotopolska)

wzniesiony w malowniczej stylistyce szwajcarskiej, od samego początku zaprojektowany był z przeznaczeniem na nowoczesny hotel.

Znamienną postacią dla rozwoju Zakopanego, ale również osobistością ściśle powiązaną z zakopiańskim „Sokołem” jest doktor **Andrzej Chramiec** (27.XI.1859r. Zakopane – 31.XII.1939r. Katowice). Chramiec został wybrany na prezesa „Sokoła” na walnym zebraniu 17.VI.1900r. Warto podkreślić, że Andrzej Chramiec był pierwszym rodowitym gó-
ralem, który zdobył wyższe wykształcenie, w dodatku w za-

wodzie lekarza medycyny. Po studiach w Krakowie Chramiec powrócił do rodzimego Zakopanego, gdzie prócz usług medycznych podjął szeroką pracę społeczną na rzecz rozwoju miasta. Był radnym, wójtem, lekarzem klimatycznym. Dzięki jego staraniom Zakopane przeprowadziło modernizację szeregu ulic, w tym wytyczono nowe arterie na Olczę, Bystre oraz jedną z najbardziej reprezentacyjnych ulic, ulicę Kościuszki, dawniej Marszałkowską, łączącą Krupówki z nowo powstałym Dworcem kolejowym. To właśnie wielkie zaangażowanie w budowę dworca kolejowego jest jedną z największych zasług, jakie doktor Chramiec wniósł dla Zakopanego. Dzięki wsparciu finansowemu oraz zaangażowaniu hrabiego Władysława Zamoyskiego, Zakopane zostało stabilnie połączone z Galicją oraz pozostałymi częściami kraju. Budowa kolei umożliwiła nie tylko transport publiczny, lecz również fundamentalnie przyczyniła się do rozwoju budownictwa. W końcu możliwy był szeroko pojęty transport surowców budowlanych innych niż lokalne drewno. Wreszcie miasto mogło dynamicznie rozwijać się, a wznoszone z trwałych niepalnych materiałów budowle

Kaplica p. w. Matki Boskiej Królowej Apostołów na terenie Zakładu Wodoleczniczego dr Andrzeja Chramca przy ul. Chramcówki (rozebrana i złożona w częściach w 1997r.), ok. 1901 (fotopolska)

do dnia dzisiejszego dumnie zdobią sylwetę miasta. Andrzej Chramiec przyczynił się do budowy wodociągów zakopiańskich oraz do elektryfikacji miasta. Należy podkreślić, że działania te były wspierane oraz współfinansowane przez hrabiego

Zamoyskiego, czerpiąc swe źródła w zakopiańskich Kuźnicach Zamoyskich.

Doktor Andrzej Chramiec w 1887 r. przy ul. Chramcówki wybudował własny zakład wodoleczniczy, składający się z trzech budynków mieszkalnych, pawilonów zabiegowych, kaplicy i budynków gospodarczych. Podobnie jak „Klemensówka” Piasieckiego, zakład wodoleczniczy Chramca to kompleks budynków drewnianych, wzniesionych z lokalnych materiałów, które prezentowały styl szwajcarski, wyrażony w bogato snycersko zdobionych detalach architektonicznych, ale i budynków prezentujących modny ówczesnie styl zakopiański Stanisława Witkiewicza.

Jako wyjątkowo cenny obiekt w stylu zakopiańskim z zakładu wodoleczniczego Chramca do dnia dzisiejszego w stanie pierwotnym zachowała się willa „Pod Matką Boską”, wzniesiona w latach 1897-1898 według projektu druha Zygmunta Dobrowolskiego.

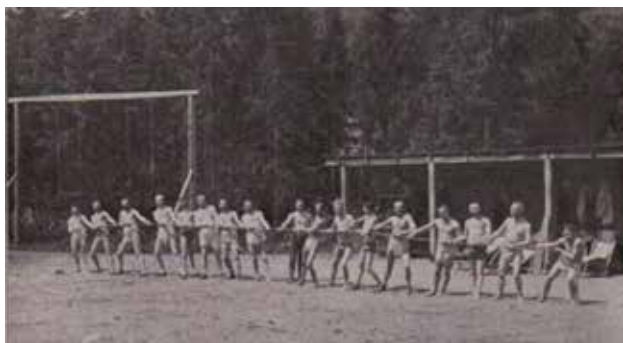

Willi „Pod Matką Boską”, ul. Chramcówki 15b, 1897-1898r., proj. Z. Dobrowolski

Drugim bezcennym obiektem w stylu zakopiańskim była Kaplica p.w. Matki Boskiej Królowej Apostołów, również wzniesiona w stylu zakopiańskim, dziś niestety zdemontowana nie istnieje.

Sama zresztą willa „Pod Matką Boską” jest jednym ocalałym budynkiem z najstarszego założenia zakładu wodoleczniczego Andrzeja Chramca. Większa część zakładu bowiem w 1910r. spłonęła w pożarze. Ogromnym wysiłkiem finansowym, wspartym niebotycznym kredytem, Andrzej Chramiec odbudował zakład wodoleczniczy, znacznie większych gabarytów, w stylistyce nawiązującej do regionalnej architektury, lecz wyrażonej w materiałach trwałych – w murze. Obiekt ten zachowany jest do dnia dzisiejszego pod adresem ul. Chramcówki 15, gdzie mieści się siedziba Starostwa Powiatowego w Zakopanem, a w dawnej części hotelowej Teatr im. Stanisława Witkiewicza.

Ogromnym wkładem Andrzeja Chramca w rozwój „Sokoła” oraz realizację zadań statutowych jest użyczenie zakładu wodoleczniczego sprzed pożaru w 1910r. na konieczność prowadzenia ćwiczeń gimnastycznych i zajęć sportowych na wolnym powietrzu, na terenie parku zakładu.

Ćwiczenia na powietrzu, tzw. kąpiele powietrzne w Zakładzie dr Chramca, ok. 1910-1920 (fotopolska)

Zakład wodoleczniczy Andrzeja Chramca był jednym z kolejnych obiektów wynajmowanych przez „Sokoła”, nie stanowił jednak własności Towarzystwa, tym samym nie zapewniał stabilnego zaplecza, niezbędnego dla funkcjonowania „Sokoła”. Trudności związane z brakiem własnego lokalu – „gniazda”, były jedną z największych bolączek członków zakopiańskiego „Sokoła”. Z pomocą przyszedł wtedy jeden z największych dobroczyńców, jeżeli faktycznie nie największy, hrabia Władysław Zamoyski. Hrabia od 1892 roku był już członkiem krakowskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Jednakże po zawiązaniu Gniazda w Zakopanem, to właśnie temu oddziałowi Zamoyski zamierzał poświęcić swoją energię oraz wsparcie finansowe. Już na samym początku, w 1894 roku, hrabia otwarcie zadeklarował chęć ofiarowania na rzecz „Sokoła” gruntu przeznaczonego na cele boiska sportowego, gruntu pod budowę gmachu sokolni, a także partycypację finansową w budowie gmachu.

Hrabia Władysław Zamoyski (18.XI.1853r. Paryż – 03.X.1924r. Kórnik) nabył w 1889 roku na drodze licytacji dobra tatrzańskie, czyli znaczną część dzisiejszych Tatr Polskich. Od tego momentu rozwój niewielkiej wsi u stóp Giewontu oraz ochrona lasów tatrzańskich była priorytetem

podejmowanych przez hrabiego działań. W oczach Zamoyskiego Zakopane było kwintesencją niepodległej ojczyzny, dla ratowania której nie wolno było, jak mawiał, „*zmarnować ani jednego grosza*”. Poprzez swoje ascetyczne życie hrabia Zamoyski zyskał przewrotny przydomek: „Dziwny Hrabia”. Nietypowe dla standardowego magnackiego trybu życia zachowanie

Zamoyskiego, wyrażone poprzez skromność, gospodarność, dobroczynność, działalność społeczną, romantyzm, a przede wszystkim głęboką pobożność i patriotyzm, szybko znalazło uznanie nie tylko wśród zakopiańczyków, ale i na arenie ogólnopolskiej. Hrabia partycypował w każdej inwestycji miejskiej i społecznej, inicjował szereg działań, mających na celu budowanie Polski niepodległej.

Wielką zasługą hrabiego był wygrany w sądzie międzynarodowym w Grazu w 1902 roku proces włączający okolice Morskiego Oka w granice ziem polskich, a tym samym zakończenie sporu o ziemie tatrzańskie. Zamoyski nie odbudował kuźnickiego przemysłu, skoncentrował się na działalności pro-ochronnej lasów tatrzańskich, edukacyjnej i kulturowej, jednocześnie ponownie ożywił papiernię oraz tartak. Właśnie w Kuźnicach zlokalizowana była elektrownia wodna napędzana nowoczesnymi turbinami Francisa, zasilająca Zakopane. W Kuźnicach swe źródło czerpał wodociąg miejski. Od 1891 roku siedzibę miała tam Szkoła Domowej Pracy Kobiet założona przez matkę hrabiego, generałową Jadwigę z Działyńskich Zamoyską, pierwsza w kraju szkoła gospodarstwa domowego dla dziewcząt.

To dzięki staraniom hrabiego Władysława Zamoyskiego i Andrzeja Chramca w 1900 roku wzniesiono budynki dworca kolejowego, co umożliwiło powstanie linii kolejowej Chabówka – Zakopane.

W 1902 roku hrabia Zamoyski ukonstytuował się jako faktyczny darczyńca „Sokoła”, ofiarowując grunt pod boisko dla „Sokoła” przy ul. Jagiellońskiej, natomiast 22 października 1906 roku, również dzięki wsparciu finansowemu hrabiego, Towarzystwo zakupiło przy ul. Orkana 2 działkę, przy której do dnia dzisiejszego znajduje się siedziba zakopiańskiego „Sokoła”. Dysponując własnym gruntem „Sokół” mógł przystąpić do budowy własnego Gniazda.

Sprawa ta nabrała szerszego rozgłosu, kiedy to na łamach specjalistycznej prasy, w tym przypadku w miesięczniku „Architekt”, w 1907 roku ogłoszono konkurs na sporządzenie projektu sokołni:

„...W sali budynku ma się mieścić:

- 1) Sala ćwiczeń nie przenosząca 300m², z dogodnym wyjściem na boisko, z łóżami i piętra i balkonem.*
- 2) Scena 8m głęboka.*
- 3) Dwie garderoby dla artystów po 30m².*
- 4) Dwie szatnie: jedna dla ćwiczących się, druga dla publiczności, mogąca być użytą za strzelnicę.*
- 5) Kancelarya 30m².*
- 6) Dwa pokoje dla naczelnika, po 16m², jeden obok sali, lub szatni dla ćwiczących się; drugi na I-em piętrze.*
- 7) Mieszkanie stróża: pokój i kuchnia, razem 28m².*
- 8) Rekwizytornia 30m², obok sali ćwiczeń.*
- 9) Pokój bufetowy 40m².*
- 10) Sień i klatka schodowa.*
- 11) Schody służbowe.*
- 12) Wychodki odpowiednio rozmieszczone.*
- 13) Sutereny, obejmujące pod frontową część budynku, dwie piwnice i kuchnię restauracyjną.*

Przyziom budynku winien być wzniesiony o 1 metr nad teren.

Styl budynku nie podlega ścisłemu ograniczeniu, pożądanemby jednak było zastosowanie go do charakteru miejscowych budowli.

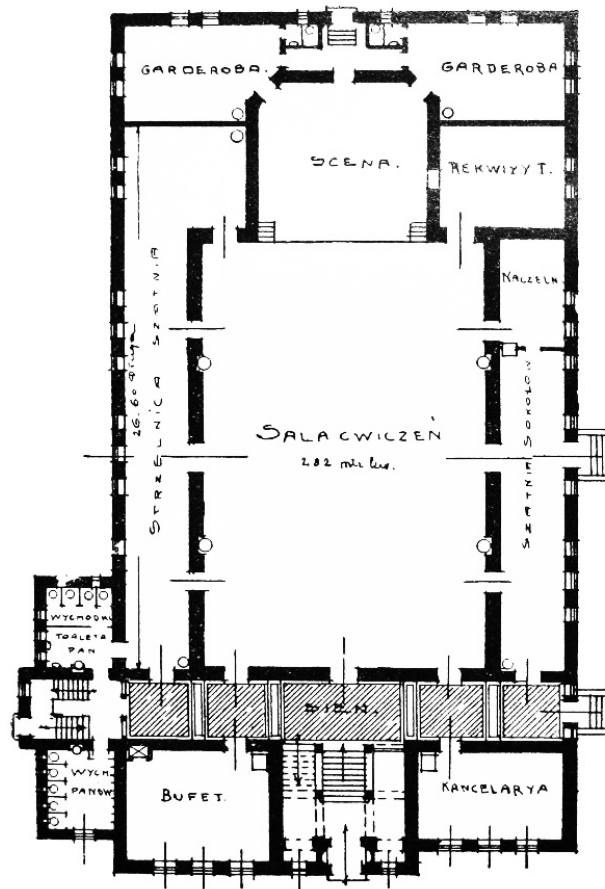
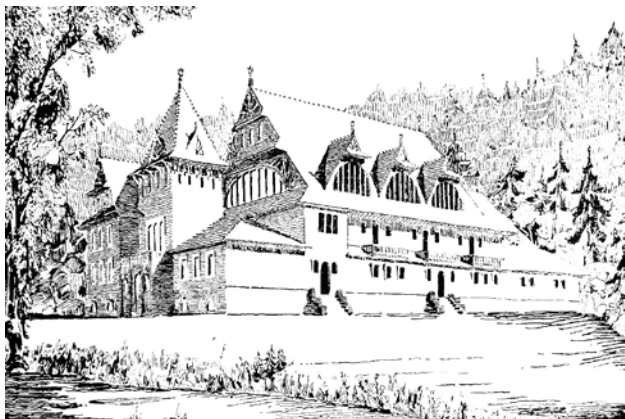
Wyposażenie skromne...”

„Architekt”, R.8:1907,z.7,s.2-3

17 września 1907 roku odbył się w Zakopanem sąd konkursowy, na którym wytypowany został zwycięski projekt. Z posiedzenia sądu sporządzono, a następnie opublikowano protokół:

„...Autorem pracy I.nagrodą odznaczonej jest p. Józef Handzelewicz sł. arch. w Darmstadzie, zaś autorem pracy II.nagrodą odznaczonej jest p. Witold Minkiewicz architekt we Lwowie(...)Do wykonania polecono projekt p. Handzelewicza.” „Architekt”, R.12:1907,z.12, s.71

Jak wynika z treści protokołu do konkursu przystąpiło 3 architektów. Dwa spośród 3 oryginalnych projektów z 1907 roku zachowały się do dnia dzisiejszego. Zwycięzcą pierwszej nagrody został Józef Handzelewicz, drugą nagrodę otrzymał Witold Minkiewicz, a trzecią Eugeniusz Wesołowski. Mimo tego, iż projekt Handzelewicza był najlepszy, ze względów finansowych zdecydowano się na realizację projektu autorstwa Wesołowskiego, przy czym również w zmodyfikowanej skromniejszej wersji.

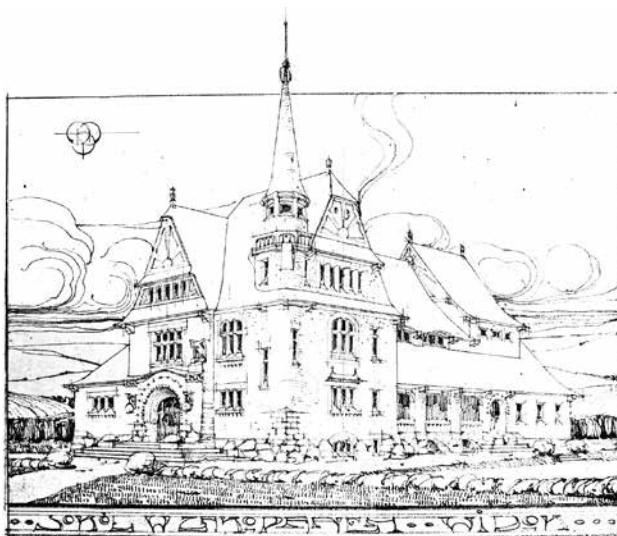
Sokolnia w Zakopanem, projekt konkursowy I nagroda, 1907,
arch. Józef Handzelewicz
(oryginał Miejska Biblioteka Publiczna Zakopane)

Nie do końca znany oraz rozpoznawalny architekt i budowniczy, wieloletni członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” Eugeniusz Wesołowski, praktycznie całe swoje życie i twórczość związał z Podhalem. To właśnie tutaj powstało najwięcej zaprojektowanych przez niego obiektów, z których przeważająca część dumnie broni oraz reprezentuje idee stylu zakopiańskiego Stanisława Witkiewicza.

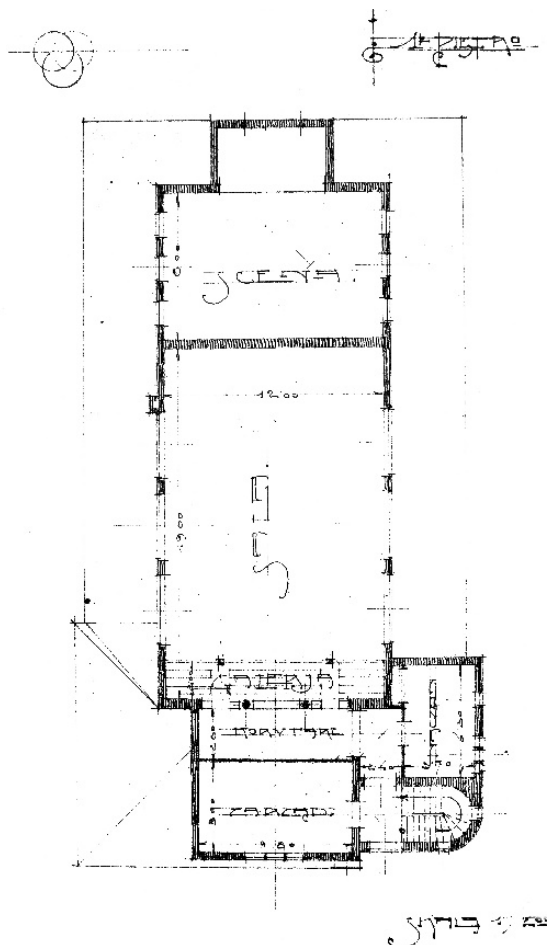

Eugeniusz Wesołowski (13.03.1874r. Rdzawa – 19.X.1950r. Podlipie), wykształcony architekt praktycznie całe swoje życie i twórczość związał z Podhalem. Wesołowski osiadł na stałe w Zakopanem, z którym ostatecznie związał swoje życie oraz karierę. Zafascynowany twórczością Stanisława Witkiewicza bardzo szybko stał się wielkim propagatorem oraz kon-

tinuatorem stylu zakopiańskiego w drewnie, a zwłaszcza w kamieniu – w murze. Pierwszym dużym zleceniem, w którym Wesołowski mógł zrealizować swoje architektoniczne upodobania, była budowa Hotelu „Stamary” Marii Budziszewskiej przy ul. Kościuszki w 1904 r. Do najbardziej znanych realizacji, zaprojektowanych w podobnym duchu należą także:

Sokolnia w Zakopanem, projekt konkursowy II nagroda, 1907, arch. Witold Minkiewicz,
(oryginał Miejska Biblioteka Publiczna Zakopane)

budynek poczty przy ul. Krupówki (1904–1905), pensjonat „Sanato” Aleksandra Rumińskiego na zboczach Antałówki (1912–1914), murowany budynek „Księżówki” przy ul. Przewodników Tatrzańskich (1913). Pomimo tego, iż Eugeniusz Wesołowski był jednym z największych zwolenników stylu zakopiańskiego, w jego twórczości znalazły miejsce także style bardziej oficjalne, klasycyzujące, np. budynek Łaźni Miejskich w Parku Miejskim (1921–1922) czy pensjonat „Radowid” Jana Wróblewskiego przy ul. Sienkiewicza (1925).

Budowę pierwszej sokołni, zlokalizowanej w miejscu późniejszego budynku Miejskiej Komendy Straży Pożarnej, ukończono w 1909 roku. Uroczyste poświęcenie budynku miało miejsce 18.IV.1909 roku. Wydarzenie to zostało upamiętnione fotografią prezentującą umundurowanych drużów oraz długo wyczekiwaną, własną sokołnię. Mimo iż ze względów finansowych nie podjęto się realizacji zwycięskiego w konkursie projektu Józefa Handzelewicza, powstanie pierwszej siedziby „Sokoła” było wielkim wysiłkiem finansowym.

Wydarzenie było szeroko medialnie komentowane: „Zakopane”, nr 8/1909, s.2–3:

„...zwrócono się więc do trzeciego nagrodzonego projektu d. Wesołowskiego, lecz i ten projekt, po przeróbce, okazał się ze względu na kosztą przerastającym nasze siły. W komisji budowlanej, która na licznych posiedzeniach pilnie rozważała kwestyę budowy Sokołni, podniesiono bardzo słusznie, że w razie wykonania jednego z kosztownych projektów Sokoł, przygnieciony brzemieniem długów, mógłby dużo stracić na energii i zapomnieć z konieczności o najważniejszych swych celach. Rozwaga nakazała więc wybudować Sokołnię prowizoryczną, która też dzięki staraniom druha Wesołowskiego stanęła gotową w ciągu tegorocznej zimy(...) (...) Ozdób żadnych nie ma, sądzę jednak, że prawdziwym ornamentem powinny być nasze cnoty sokole, które nawet pod tą skromną strzechą mogą się rozwijać...”

Budynek sokołni, Zakopane, 18.04.1909,
arch. Eugeniusz Wesołowski (TG Sokół Zakopane)

Budynek sokołni, Zakopane, przed 1914,
arch. Eugeniusz Wesołowski (TG Sokół Zakopane)

**Budynek sokolni, Zakopane, 1951, arch. Eugeniusz Wesołowski
(Muzeum Tatrzańskie)**

W siedzibie „Sokoła” bardzo szybko prócz działalności statutowej, rozpoczęto działalność teatralno-kinową. Dnia 06.X.1912r. „Sokół” otrzymał koncesję od Rady Gminy Zakopane na organizowanie przedstawień kinematograficznych tzw. „teatrów świetlnych”. Inauguracja działalności kinowej przypadła na dzień 11.VIII.1913 roku, kiedy to druh Franciszek Pawlica dokonał projekcji filmu „Quo vadis” według adaptacji powieści Henryka Sienkiewicza w reżyserii Enrico Guazzoniego. Pierwszym i zarazem wieloletnim operatorem kina był Stanisław Sosin.

Po pierwszej wojnie światowej wzrost potrzeb Towarzystwa oraz zaostrenie wymogów bezpieczeństwa doprowadziły do konieczności budowy nowej sokolni. Zadanie to mogło być śmiało realizowane tym bardziej, że w 1913 roku Towarzystwo dokupiło sąsiednią parcelę, znacznie zwiększając

powierzchnie gruntów „Sokoła”. Do realizacji zatwierdzono projekt również sporządzony przez druha Eugeniusza Wesołowskiego. Monumentalny murowany gmach „Sokoła” wzniesiono w duchu klasycyzującego modernizmu tuż obok starej drewnianej siedziby. Poprzez zastosowanie zmodernizowanych form klasycyzujących, gmach „Sokoła” zyskał niezwykle monumentalny charakter. Zastanawiający jest fakt, czy użycie tak prostych i nowoczesnych form było celowym zabiegiem architekta, czy też było podyktowane wymogami finansowymi. Uroczystość poświęcenia i otwarcia nowego budynku Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Gniazdo w Zakopanem, była wielkim i długo oczekiwanym

Kino Sokół - fasada, stan pierwotny (Muzeum Tatrzańskie)

wydarzeniem. W końcu zmaterializowały się wszelkie starania dążące do wzniesienia monumentalnego gmachu użyteczności publicznej. Uroczyste poświęcenie oraz otwarcie nowego obiektu nastąpiło 14 sierpnia 1929 roku.

Jak rozpisывała się lokalna prasa „Zakopane”, nr 20-21/1929, s.4-5:

„Dnia 14 sierpnia br. (1929) o godzinie 12 w południe nastąpiło poświęcenie, a następnie otwarcie nowej sali teatralnej „Sokoła” w Zakopanem. Nowa sala w murowanym budynku, obok dawnego drewnianego budynku „Sokoła”, powstałego w r.1910, przedstawia się okazale i rzeczywiście reprezentacyjnie. Zaopatrzona we wszystkie nowoczesne urządzenia, uzupełnia braki, na jakie Zakopane, jako największa w Polsce stacja uzdrowiskowa dotąd cierpiała. Sala duża, zdolna pomieścić około 700 osób, zaopatrzona w wygodne krzesła, widna, ze sceną, która w przyszłości pozwoli na realizację nawet najwyszukańszych imprez artystycznych, powołana jest do spełnienia w Zakopanem roli reprezentacyjnej sali. Zewnętrzne rozwiązanie architektoniczne odpowiada w zupełności powadze Zakopanego jako „letniej stolicy” Polski i rzeczywiście w szeregu reprezentacyjnych budowli Zakopanego staje w pierwszym rzędzie. Uroczystości poświęcenia nowego budynku dokonał, w zastępstwie nie mogącego przybyć na tę uroczystość ks. dziekana Tobolaka, ks. prof. Mazanek. Zagaił on uroczystość serdecznym przemówieniem o roli i znaczeniu „Sokoła” w życiu narodu. Po nim przemówił, nawiązując do tradycji powstańczych i walk o niepodległość przodków, których spadkobiercami zostało sokolstwo polskie, d. wiceprezes Sochacki(...)

Uroczystości zaszczylicili swoją obecnością p. starosta nowotarski Skalecki, p. burmistrz Zakopanego Winnicki, p. komisarz rządu dla uzdrowiska Płk. Piątkiewicz, Superjor OO. Jezuitów ks. Kotyba(...).

Inauguracyjny wieczór przy szczelnie wypełnionej sali, rozpoczęto odegraniem Poloneza Chopina, przez orkiestrę Kina pod batutą

popularnego skrzypka-wirtuoza p. Walczyńskiego. Następnie chór „Echa Tatr.” pod batutą prof. Mistrzyka odśpiewał dwa utwory chóralskie, poczem przemówił p. prof. Szumański. Wieczór inauguracyjny zakończono najnowszym i jednym z najlepszych filmów polskich, osnutym na tle powieści Gabrieli Zapolskiej p.t. „Pan Policmajster Tagiejew. Otwarcie nowej sali „Sokoła”, poświęconej specjalnie X-tej muzeum i teatrowi w ogóle, ma podwójne znaczenie. Pierwsze, daje Zakopanemu naprawdę nowoczesnie urządzonej i odpowiadającej znaczeniu Zakopanego salę teatralną - drugie, i co ważniejsze, pozwoli „Sokołowi” na oddanie dawnej, małej sali, na wyłączne używanie w celach związanych z ideą sokolą, a więc na ćwiczenia gimnastyczne, zaprawę fizyczną i wojskową. Cieszy się zapewne z tego wielce naczelnik „Sokoła” p. kpt. Borzęcki i młodzież, którzy też zapewne bezzwłocznie salę tę we władanie obejmą i niedługo pokażą nam owoce swej pracy.”

Zastosowane rozwiązania architektoniczne oraz sala widowiskowa, wyposażona we wszelkie nowoczesne sprzęty, od samego początku znalazły podziw i uznanie wśród mieszkańców oraz turystów. Pomimo późniejszych ingerencji architektonicznych, widocznych zwłaszcza w fasadzie budynku, obiekt nadal zachwyca swoim monumentalizmem oraz wyjątkową jak na owe czasy formą.

Kino Sokół, Zakopane, real. 1929, arch. Eugeniusz Wesołowski; po prawej stara drewniana sokolnia, 1939 r. (Muzeum Tatrzańskie)

Kino Sokół, Zakopane, real. 1929, arch. Eugeniusz Wesołowski;
na pierwszym planie Pomnik Grunwaldzki, (Muzeum Tatrzańskie)

Wpływy z dochodów kinowych, dokupiona parcela oraz wzrost znaczenia „Sokoła” zakopiańskiego zainicjowały kolejną koncepcję rozbudowy siedziby. W okresie międzywojennym znany zakopiański architekt i budowniczy Franciszek Kopkowicz zaprojektował rozbudowę kina zakopiańskiego „Sokoła”, o część mieszczącą sale gimnastyczne oraz pokoje mieszkalne.

Kino Sokół, Zakopane, real. 1929, budynek kina od strony boiska,
arch. Eugeniusz Wesołowski (Muzeum Tatrzańskie)

Firma architektoniczno-budowlana Franciszka Kopkowicza realizowała projekt gmachu kina autorstwa Wesołowskiego. Sam Franciszek Kopkowicz (31.03.1894r. Sambor – 02.06.1965r. Zakopane) koncesję dla swojego biura projektowego w Zakopanem otrzymał w 1923 roku. Wraz z bratem

Leonem Kopkowiczem prowadzili prężnie działającą firmę projektowo-budowlaną, której dzieła widoczne są w krajobrazie miasta. Według projektów Kopkowiczów wzniesiono wiele domów w bezpośrednim sąsiedztwie Kina „Sokół”, przy ulicy Orkana (kamienica „Pulnara” nr 5), czy przy ul. Grunwaldzkiej (nr 11 willa „Carlton”, nr 14 willa „Boryna”, nr 16 willa „Ela”). Podobnie jak Wesołowski, Franciszek Kopkowicz podążał za obowiązującymi trendami architektury, gdzie w pełni wkraśli się już modernizm, lecz również nie obca mu była architektura drewniana, którą w jedyń w sobie sposób przetwarzał w unikatowe formy architektoniczne i jedyne w swoim rodzaju detale, niespotykane w twórczości innych architektów, np. willa „Kwiat Paproci” przy ul. Sabały 11 czy willa „Casaloma” przy ul. Bogdańskiego 16.

Zaprojektowana przez Franciszka Kopkowicza rozbudowa istniejącego gmachu Sokoła miała ściśle przylegać do istniejącego budynku od strony zachodniej i długim skrzydłem ciągnąć się w kierunku północnym wzdłuż krótszej krawędzi boiska przy ul. Orkana. Zaproponowana przez Kopkowicza stylistyka nowoprojektowanego gmachu ściśle nawiązuje do monumentalnego klasycyzmu, widocznego w fasadzie budynku kina, opartego na funkcjonalnym układzie modernizmu. Płaski stropodach, kubistyczna zwarta bryła o monotonnym jednorakim rytmie artykulacji elewacji, rozbitej wertykalnymi pilastrami, przedstawia dzieło architektury projektu Franciszka Kopkowicza jako najnowocześniejszy budynek zaprojektowany do wzniesienia w Zakopanem. Artykulacja elewacji oraz styliska projektowanego Pałacu Sportu ściśle koresponduje z gmachem Muzeum Narodowego w Krakowie, realizowanym od 1934 roku według projektu wykonawczego Czesława Boratyńskiego i Edwarda Kreislera oraz współautora zwycięskiej koncepcji konkursowej Bolesława Szmidta. Podobnie jak w krakowskim Muzeum, wejście główne do zakopiańskiego Pałacu Sportu zlokalizowane było na krótszym boku, tj. od

strony ul. Orkana. Fasada ściśle nawiązywała do fasady Kina – monolityczne filary flankowały wejście główne, wyposażone w unikatowe drzwi obrotowe.

Przestronne wnętrza mieściły salę uroczystych zebrań „Sokoła” oraz osobną salę gimnastyczną – obie zaprojektowane jako 2-kondygnacyjne doświetlone pomieszczenia z balkonami wewnętrznymi. Obiekt wyposażony był w nowoczesne zaplecze sportowe w przyziemiu wraz z w pełni wyposażonymi łazienkami.

Sporządzony przez Franciszka Kopkowicza projekt rozbudowy jednocześnie jest znakomitą inwentaryzacją pierwotnej formy budynku Kina „Sokół” projektu Eugeniusza Wesołowskiego. Wyraźnie czytelny jest rzut parteru Kina, przedstawiający oryginalny wygląd fasady, zaopatrzonej w wolnostojące monumentalne filary w wielkim porządku, przecięte reprezentacyjnym balkonem II kondygnacji – dziś niestety zabudowane.

Wybuch II wojny światowej zniweczył plany realizacji inwestycji. Sam projekt Franciszka Kopkowicza cudem ocalał przed ostatecznym zniszczeniem, szczęśliwie i przypadkowo odnaleziony w 2015r. Niemożliwość realizacji projektu przypieczętowały burzliwe powojenne losy, które doprowadziły do likwidacji Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oraz przejęcia majątku przez Gminę Miasto Zakopane.

Dziś, szczęśliwie, gmach Kina „Sokół” pozostaje w gestii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” Gniazdo w Zakopanem, które nawiązując do tradycji oraz intencji założycieli, nieustannie dąży do modernizacji obiektu przy jednoczesnym zachowaniu dawnego charakteru, aby tak jak wcześniej „Sokół” zachwycał swoją bryłą oraz wnętrzem, zaopatrzonym w nowoczesną aparaturę kinową.

Z przedłożonego powyżej zarysu historii powstania gmachu sokolni zakopiańskiej jednoznacznie wynika, iż istnienie Towa-

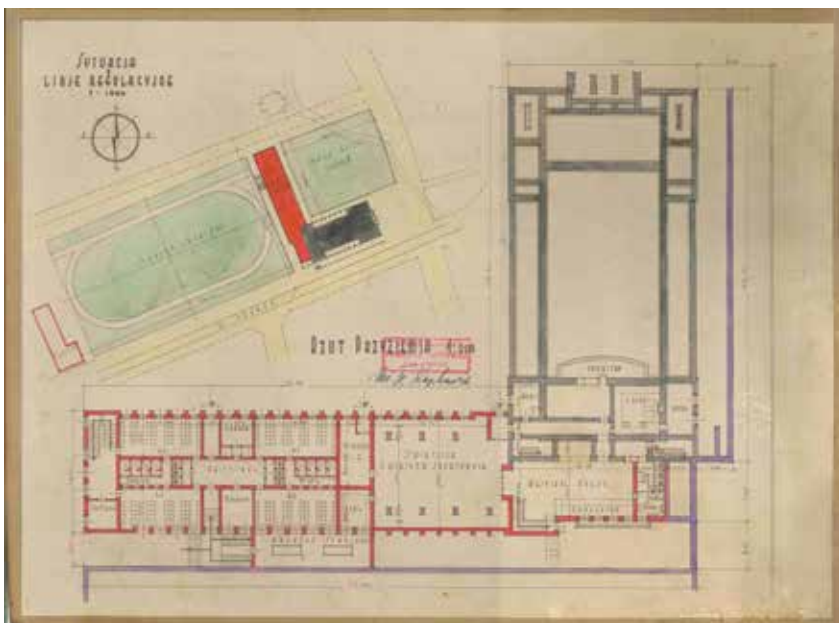
rzystwa Gimnastycznego „Sokół” w każdym przypadku możliwe było dzięki ogromnemu zaangażowaniu członków stowarzyszenia. Każdorazowo, każdy druh, będący właścicielem odpowiedniej nieruchomości, używał ją celem realizacji zadań statutowych, tych prosportowych i tych ważniejszych, zakonspirowanych, patriotycznych, niepodległościowych.

Pod swoimi skrzydłami „Sokół” zakopiański zrzeszał elitę intelektualną i artystyczną niepodległej Polski. Lekarze, artyści, pisarze i architekci, zaangażowani w działalność krzewiącą idee patriotyczne, kreowali oblicze miasta Zakopane, w krajobrazie którego do dnia dzisiejszego zachowały się wspaniałe budowle, które pamiętają i przechowują narodowowyzwoleńcze idee Polski niepodległej.

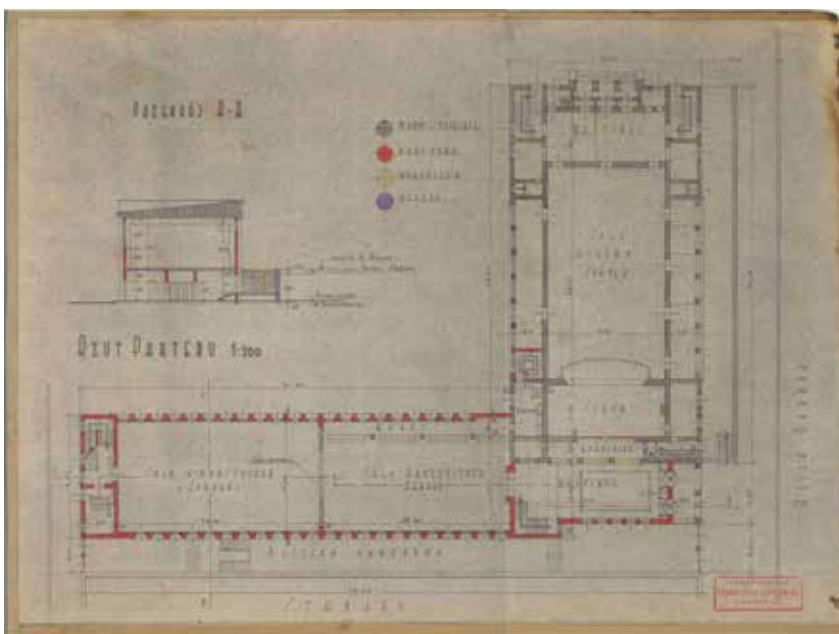

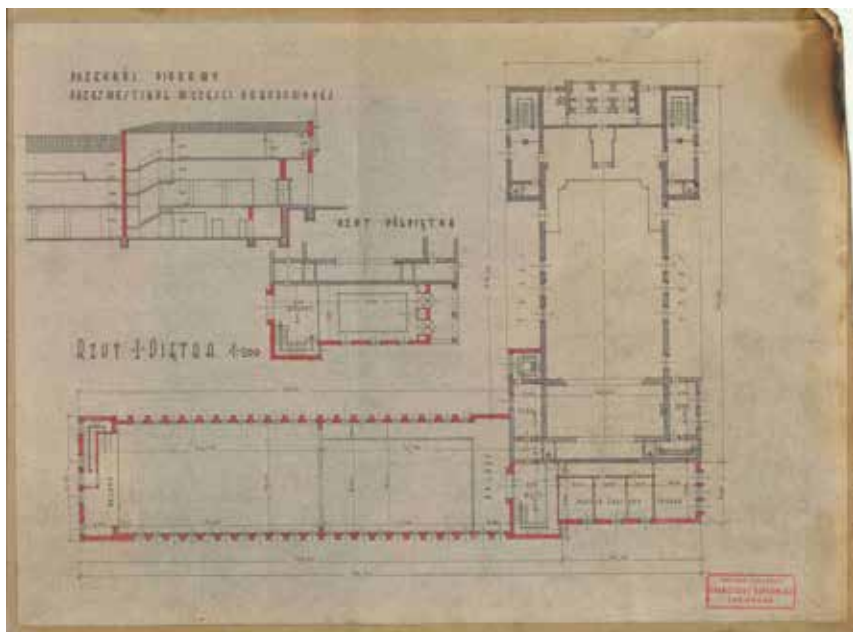
Pałac Sportu zakopiańskiego „Sokoła” – projekt rozbudowy Kina Sokół w Zakopanem (niezrealizowany); schemat elewacji południowej i aksonometria, ok. 1936r., proj. arch. Franciszek Kopkowicz

Pałac Sportu zakopiańskiego „Sokoła”
 – projekt rozbudowy Kina Sokół
 w Zakopanem (niezrealizowany);
 plan zagospodarowania terenu
 oraz rzut przyziemia, ok. 1936r.,
 proj. arch. Franciszek Kopkowicz

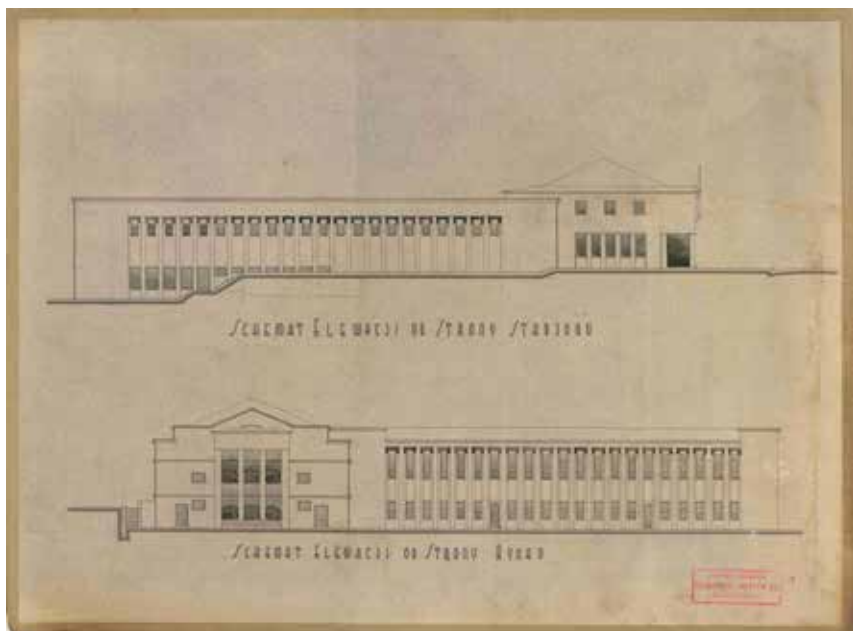

Pałac Sportu zakopiańskiego „Sokoła”
 – projekt rozbudowy Kina Sokół
 w Zakopanem (niezrealizowany);
 rzut parteru oraz przekrój A-A, ok. 1936r.,
 proj. arch. Franciszek Kopkowicz

Pałac Sportu zakopiańskiego „Sokoła” –
projekt rozbudowy Kina Sokół
w Zakopanem (niezrealizowany);
rzut I piętra oraz przekroje, ok. 1936r.,
proj. arch. Franciszek Kopkowicz

Pałac Sportu zakopiańskiego „Sokoła” –
projekt rozbudowy Kina Sokół
w Zakopanem (niezrealizowany);
schemat elewacji zachodniej
oraz wschodniej, ok. 1936r.,
proj. arch. Franciszek Kopkowicz

Bibliografia

1. Pinkwart M., Długołęcka – Pinkwart L., *Zakopane. Przewodnik historyczny*, Bielsko – Biała 2003
2. Pinkwart M., Piżanowska R., *Stary Cmentarz na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem*, Nowy Targ 2019
3. Zdebski J., *Stary Cmentarz w Zakopanem*, Warszawa – Kraków 1986
4. Stanisławowa Gawrońska Helena z Lubomirskich, *Władysław Zamoyski. Zakopane- Morskie Oko*, oprac. Nowak Z., Kórnik – Zakopane 2003
5. Żychoń S., *Historyczny rozwój Kuźnic*, [w: „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie” t. XLIV (2016) s.35-77], Kraków – Zakopane 1956
6. Możdzierz Z., *Architektura i rozwój przestrzenny Zakopanego 1600-2013*, Zakopane 2013
7. Piasecki Wenanty, *Dzieje Zakładu Wodoleczniczego w Zakopanem*, [w:] „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego”, t.8: 1883, s. 124-136
8. Tondos B., Najwierniejszy. (O Eugeniuszu Wesołowskim), [w:] „Rocznik Podhalański”, t. 8: 2002, s. 203-232
9. Możdzierz Z., *Urbanistyka i architektura*, [w:] „75 lat praw miejskich Zakopanego”, Zakopane 2008
10. Mantyka M., *100 lat Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Zakopanem*, Zakopane 1995
11. Chramiec A., *Wspomnienia doktora Andrzeja Chramca*, oprac. Wysocka B., Kórnik – Zakopane 2004
12. Architekt..... konkurs sokół
13. Możdzierz Z., *Gmach Muzeum Tatrzańskiego*, Zakopane 2005
14. „Architekt”, R.12:1907,z.12
15. „Architekt”, R.8:1907,z.7
16. „Zakopane”, nr 8/1909
17. „Zakopane”, nr 20-21/1929
18. Kopkowicz F. *Ciesielstwo Polskie*, Warszawa 1958
19. Kopkowicz F., *Ciesiołka wiejska i małomiasteczkowa*, Warszawa 1948
20. Jost H., *Zakopane czasu okupacji*, Gliwice 2009
21. Jabłońska T., *Styl zakopiański Stanisława Witkiewicza*, Olszanica 2008

„Sokół” w Polsce

Sokół uwalniający Orła, Walery Eljasz Radzikowski 1905

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” to jedna z największych oraz najbardziej zasłużonych dla krzewienia niezależności i wolności organizacji polskich powstałych w okresie niewoli. Po klęsce powstania styczniowego powstawały ruchy, których celem nie była już działalność konspiracyjna, lecz umocnienie intelektualne, fizyczne, moralne i ekonomiczne Polaków oraz budowanie postaw patriotycznych niezbędnych dla zachowania wspólnoty narodowej.

Na fali tej działalności obejmującej różne dziedziny życia oraz dzięki zaistniałej w latach 60. i 70. XIX w. autonomii społeczno-politycznej w monarchii cesarza Franciszka Józefa w 1867 r. na terenie zaboru austriackiego we Lwowie zostało założone pierwsze Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Jego celem było podtrzymywanie i rozwijanie świadomości narodowej, podnoszenie sprawności fizycznej polskiej młodzieży, popularyzacja sportów letnich i zimowych, wyrabianie tężyzny fizycznych i sił moralnych, co wyrażało się w zawołaniu „W zdrowym ciele, zdrowy duch”. W 1884 r. powstały nowe gniazda w Tarnowie i Stanisławowie, rok później rozpoczęły swoją działalność organizacje w Przemyśle, Krakowie, Kołomyi i Tarnopolu. W 1892 r. liczba sokolich gniazd w zaborze

austriackim wynosiła 46, zaś tuż przed wybuchem I wojny światowej funkcjonowało już 581 gniazd zrzeszających bez mała 50 tys. członków. Gniazda powstawały także na terenie zaboru pruskiego, a nawet rosyjskiego, gdzie miały jednak konspiracyjny charakter. W 1907 r. polski „Sokół” został członkiem Ogólnosłowiańskiego Związku Sokolskiego.

Niedługo po rozpoczęciu działalności lwowskiego gniazda powstała pieśń, która stała się hymnem wszystkich polskich organizacji sokolich. Autorem słów do niej, nazwanej „Marszem Sokółów”, był Jan Lam, znany powieściopisarz i satyryk, uczestnik powstania styczniowego. Muzykę do hymnu napisał Wilhelm Czerwiński, kompozytor oper i operetek, mazurków oraz pieśni.

Marsz Sokółów

*Ospały i gnuśny zgrzybiały ten świat
na nowe on życia koleje,
z wygodnej pościeli nie dżwiga się rad;
i duch i ciało w nim mdleje.*

*Hej, bracia Sokóły, dodajcie mu sił,
By ruchu zapragnął, by powstał i żył!*

*Z niemocy ciemności i ciało i duch
na próżno się dżwiga i łamie.
Tam tylko potężnym i twórczym jest duch,
gdzie wola silne ma ramię.*

*Hej bracia, kto ptakiem przelecieć chce świat,
niech skrzydła sokole od młodych ma lat!*

*Więc razem ochoczo w daleki ten lot
sposobić nam skrzydła i ducha.
Nie złamie nas burza, nie strwoży nas grzmot,
gdy woli siła posłucha.*

*Hej, bracia Sokóły, dodajmy mu sił,
by ruchu zapragnął, by powstał i żył.*

Przyjęto również za symbol wizerunek sokoła podczas lotu, trzymającego w szponach ciężarek gimnastyczny. Członków „Sokoła” identyfikował także strój, który nawiązywał do polskich tradycji wojskowych oraz barw i symboli narodowych.

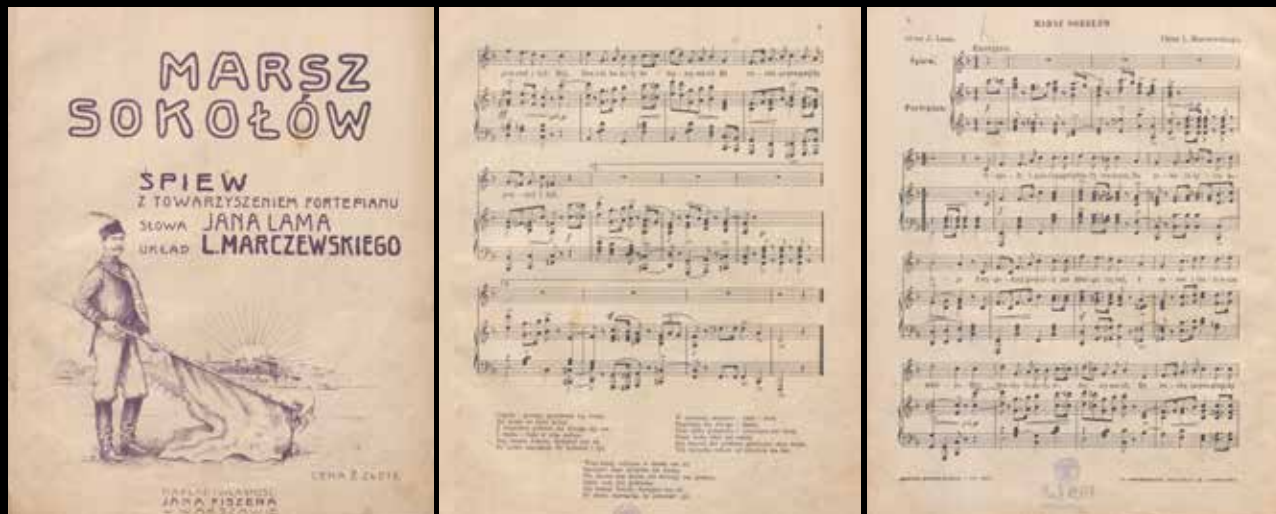
Przywołać trzeba tutaj także słynne dziesięć przykazań sformułowanych w 1906 r., których treść stanowiła kanon zachowania i obowiązków.

Przed wybuchem wojny gniazda przekształcały się w organizację o charakterze paramilitarnym. Gdy wojna wybuchła młodzież zrzeszona w gniazdach sokolich licznie wstępowała w szeregi utworzonych Legionów Polskich, zasilila także szeregi tworzonej w 1918 r. we Francji Armii Polskiej, na której czele stanął gen. Józef Haller. W wolnej Polsce „Sokół” stał się ośrodkiem życia kulturalnego i sportowego. W ciągu 20 lat niepodległości funkcjonowało 800-900 gniazd zrzeszających w swoich szeregach ok. 80 tys. dorosłych osób oraz 40 tys. sokolej młodzieży. Sokoli stanęli także do obrony Ojczyzny podczas II wojny światowej. Niestety po jej zakończeniu w zmienionej sytuacji politycznej pod rządami komunistycznych władz zlikwidowano tę organizację i przejęto jej majątek. Działalność kontynuować zdołali jedynie członkowie Sokola pozostający na emigracji. Dopiero po politycznym przełomie 1989 r. zaistniała możliwość reaktywacji działalności Sokola w wielu miastach.

Źródło: Robert Stawicki, Zarys historii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – w 150. rocznicę powstania (1867–2017), opracowanie tematyczne Kancelarii Senatu, kwiecień 2017

Sokół Lwowski, 1903 r.

Marsz Sokołów, 1906 r.

Opis ubioru sokołego w "Przewodniku gimnastycznym" z 1885 r.

Historia zakopiańskiego „Sokoła”

Poświęcenie budynku „Sokoła” na „ryнку” w Zakopanem 18 kwietnia 1909 r.

1. Tylka – policjant gminny | 2. Stanisław Karpowicz – restaurator | 3. Stanisław Hałka – naczelnik Sokoła | 4. Leonard Zwoliński – Prezes Sokoła
5. ks. Kazimierz Kaszelewski – proboszcz | 6. Niklas – chorąży Sokoła, restaurator | 7. inż. Nieszczyński – pełnomocnik dóbr Zamoyskiego
8. Solecki – urzędnik z Kuźnic | 9. Winczewski – urzędnik tartaku u Zamoyskiego (potem w L.P.) | 10. Józef Hyc – Magdżin
11. Wojciech Krzeptowski – sekretarz gminny | 12. Wincenty Szymborski – zarządca zakopiańskich dóbr hrabiego Władysława Zamoyskiego
13. Wojciech Roj – poseł późniejszy | 14. Józef Galica – właściciel masarni | 15. Franciszek Kosiński – urzędnik dóbr Zamoyskiego
16. Krupski – naczelnik poczty | 17. Hyziński – malarz pokojowy | 18. Andrzej Góraś – kupiec rzeźbiarz | 19. Antoni Krzyżak – kupiec
20. Kulig – restaurator i hotelarz | 21. Eugeniusz Wesołowski – architekt | 22. Wojciechowski – meister szewski | 23. Maciej Gąsienica.

Reprodukcje przygotował Jerzy Zacharko – z fotografii wykonanej 18 kwietnia 1909 roku przez Atelier „Stefa” H. Schabenbeck w Zakopanem.

Opisy pochodzą z fotografii, którą podarował Muzeum Tatrzańskiemu Tadeusz Zwoliński 2.07.1942 r.

Gniazdo w Zakopanem powstało w 1894 r. Jego pierwszym prezesem został lekarz i działacz społeczny Wenanty Piasecki. Hojnie wspierał je, przekazując m.in. środki finansowe, grunt pod siedzibę i boisko przy ul. Jagiellońskiej, hr. Wł. Zamoyski, który od 1882 r. był już członkiem TG „Sokół” w Krakowie.

W pierwszych latach istnienia zarząd Towarzystwa tworzyli m.in. Andrzej Chramiec, Stanisław Barabasz, Leonard Zwołański. W marcu 1905 r. podczas walnego zebrania został uchwalony statut, w sierpniu z kolei odbył się Zlot Sokoli okręgu krakowskiego, w którym wzięło udział 29 drużyn sokolich. Poświęcono wówczas sztandar wykonany w zakładzie sztuki hafciarskiej Chlebowskiej w Krakowie. Na jednej jego stronie widniał obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, a na drugiej szary sokół w locie. Na szarfach o barwach narodowych znajdowały się napisy: „Jednością silni” i „Polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Zakopanem”. W 1906 r. Towarzystwo zakupiło plac przy ul. Orkana 2, a w 1908 r. rozpoczęło budowę sokołni. W 1909 r. poświęcił ją ks. Kazimierz Kaszelewski. „Sokół” liczył wówczas 149 członków, w tym 30 umundurowanych. Wkrótce w budynku „Sokoła” rozpoczęło działalność kino prowadzone przez Franciszka Pawlicę. Pierwszy film – „Quo vadis” – został wyświetlony 11 sierpnia 1913 r.

W okresie I wojny światowej TG „Sokół” kontynuowało działalność narodową, włączając się m.in. w organizowanie pomocy dla walczących Legionistów. W październiku 1918 r. na zebraniu w siedzibie „Sokoła” powołano Organizację Narodową na czele ze Stefanem Żeromskim, która przekształciła się w Radę Narodową i objęła tymczasową władzę w Zakopanem. Od 1923 r. prężnie działał Oddział Narciarski „Sokoła”, a jego zawodnicy reprezentowali Polskę na licznych imprezach międzynarodowych. Powstały także kolejne sekcje sportowe: lekkoatletyczna, pływacka i piłkarska. W 1929 r. ukończono budowę nowej sokołni, wykorzystywanej następnie jako sala kinowo-teatralna.

Działalność Towarzystwa została przerwana z chwilą wybuchu II wojny światowej. Niemcy przejęli kino, zniszczyli akta, bibliotekę i część sprzętu. W tym okresie zaginął także sztandar „Sokoła”. W 1942 r. do starej sokołni przeniesiona została Miejska Zawodowa Straż Pożarna. Po zakończeniu wojny podjęto próby reaktywacji Towarzystwa, władze odmówiły jednak jego rejestracji. Odebrały także należący do niego majątek. Użytkownikiem nowego budynku „Sokoła” w 1946 r. został krakowski Okręgowy Zarząd Kin. Członkowie Oddziału Narciarskiego wraz z naczelnikiem Franciszkiem Mardułą zasilili szeregi Harcerskiego Klubu Narciarskiego.

Po przemianach politycznych w 1990 r. w Zakopanem odbyło się zebranie Zespołu Reaktywującego zainicjowane przez Wojciecha Niedziałka i Franciszka Mardułę, który został Prezesem Towarzystwa. Decyzją Komitetu ds. Młodzieży i Kultury Fizycznej Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” został wpisany do rejestru stowarzyszeń i otrzymał osobowość prawną, z kolei Sąd Wojewódzki wpisał do rejestru stowarzyszeń zakopiańskie gniazdo „Sokoła”. W 1993 r. przedstawicie zakopiańskiego „Sokoła” odzyskali budynek kina. W 1994 r. prezesem został Zbigniew Jaskier, a prezesem honorowym Franciszek Marduła. W 1995 r. miało miejsce poświęcenie nowego sztandaru zakopiańskiego „Sokoła”, którego projekt wykonał Krzysztof Jędrzejowski. Od 2007 r. prezesem Towarzystwa jest dh Stanisław Marduła, kontynuujący dzieło swojego ojca Franciszka Marduły.

Nowym pokoleniom przyszło kontynuować dzieło poprzedników, z wielkim szacunkiem do tak wspaniałej historii i tradycji,

ale też z myślą, by sprostać współczesnym wyzwaniom. Jest to trudne zadanie dla organizacji korzeniami sięgającej jeszcze do XIX w., ale zakopiański przykład pokazuje, że możliwe.

Wciąż „Sokołowi” bliskie są dawne ideały, a przywiązanie do tradycji odzwierciedla się chociażby w zachowaniu przedwojennego munduru, udziale w narodowych uroczystościach, organizacji wspólnego śpiewania pieśni patriotycznych, czynnym włączaniu się w społeczne i kulturalne życie miasta. Towarzystwo pochwalić się może także ciekawymi przedsięwzięciami, takimi jak organizacja Zakopiańskiego Weekendu Biegowego z Sokołem. Członkowie sekcji biegowej odnoszą na tym polu liczne sportowe i organizacyjne sukcesy. Wspomnieć też trzeba o sekcji krótkofalarskiej oraz górskiej, która zajmuje się paralotniarstwem, a także z dużym powodzeniem prowadzi działalność speleologiczną i badawczą w jaskiniach tatrzańskich. Pod szyldem „Sokoła” działa także sekcja gimnastyczna „Trening Naturalny” oraz sekcja pływacka „Fala” – utworzona z myślą o najmłodszych. Odradza się także sekcja strzelecka, narciarska i tenisa stołowego.

Odpowiedzią na wyzwania nowoczesności jest także modernizacja prowadzonego przez Towarzystwo kina „Sokół”. Dzięki współpracy z władzami miasta najpierw przeprowadzono gruntowny remont sali kinowej, wymieniono fotele, projekcja analogowa została zamieniona na cyfrową w technologii 3D. Następnym krokiem było otworenie z Zakopanem pierwszego kina studyjnego „Kino Miejsce”, które prowadzone jest wspólnie z Zakopiańskim Centrum Kultury.

[illegible]

Zawody narciarskie KPW we Wilnie.

Wilno, 16 lutego. (N) W Wilnie odbyły się mistrzostwa Polski w narciarstwie K. P. W. Do Wilna przybyły zespoły ze wszystkich dyrekcji kolejowych z całej Polski.

Pierwszego dnia odbyły się dwa biegi: bieg panów na 14 km. i bieg pań na 6 km. Trasa obu biegów była trudna.

W biegu panów na 14 km. pierwsze miejsce zdobył Łabuczesław (Wilno), osiągając bardzo dobry czas 57.43. 2) Kwiatkowski (Kraków) 1.05.48, 3) Łochna (Stanisławów) 1.07.20, 4) Turzański (Lwów) 1.08.27, 5) Rybiński (Katowice) 1.11.07.

W biegu p.n. dwa pierwsze miejsca zajęła znana zawodniczka Ogniska z Wilna, Ławrynowiczówna, która przed dwoma laty była mistrzynią Wilna. Łożyły 1 zawodów akademickich w Polsce. Osiągnięła ona piękny czas 51.05, 3) Burchardówna 1.03.06, 3) Szulczówna 1.06.113. Warunki atmosferyczne sprzyja-

W drugim dniu zawodów odbył się konkurs skoków na Antokolu z udziałem Romana Serafina, miotrze Sokoła zakopiańskiego, który na skoczni antokolskiej ustanowił nowy rekord skoczni wileńskiej 26,5 m.

W konkursie 1 miejsce zajął Żyliński (Wilno), mając notę 29,72, skoki 35,5 i 25, 2) Czapliński (Wilno) nota 29,15, skoki 25, 25, 3) Rybiński (Katowice) nota 27,72, skoki 32,5, 31,5, 4) Turzański (Lwów) nota 27,75, skoki 23 i 23, 5) Chronowski (Lwów) nota 25,07, skoki 25,5 i 20.

W konkurencji zawodników startujących poza konkursem KPW. 1) Serafin (Sokół Zakopane) nota 33.87, skoki 27.5 i 26, 2) Lakman (Ognisko Wilno) nota 21, skok 28 i 28, 3) Pietrow (Ognisko) nota 30.34, skoki 26.5 i 27.5.

Poza konkursem rozegrał się bardzo ciekawy pojedynek między Serafinem i Lakmanem. Ten ostatni skoczył 37 m., lecz upadł, wskutek czego nie może być mowy o rekordzie. Widzów 1000. W ogólnej punktacji 1) KPW. Wilno 18 pkt., 2) Kraków i Lwów po 13 pkt.

Pokaz gimnastyki wykonany przez drużynę żeńską Towarzystwa na boisku. fot. H. Schabenbeck

Członkini Towarzystwa
Gimnastycznego podczas
wykonywania ćwiczeń na kółkach.
fot. H. Schabenbeck

Uczestnicy zawodów narciarskich
1935 r.

Skacze Roman Serafin 1936r.

Wiosenny konkurs skoków w Zakopanem.

Zakopane, 28 marca (tel. wł.). Zima zbliża się ku końcowi, na nizinach trudno nawet marzyć o zawodach narciarskich, jednak w Zakopanem ruch sportowy znajduje coraz to nowe atrakcje ściągające zawodników i publiczność.

W drugi dzień Świąt Wielkanocnych odbył się na Krokwi uroczysty konkurs skoków. Konkurs ten zapowiadał się doskonale, gdyż zaproszono znanych skoczków czeskich i szwajcarskich, ci jednak nie przyjechali. Ponadto zabrakło także czołowych zawodników polskich, którzy gościli równocześnie w Czechosłowacji. Mimo to

licznie zebrana publiczność mogła podziwiać świetną ewolucję młodej generacji skoczków, którzy się świetnie zapowiadają.

Zwyciężył, jak było łatwiej do przewidzenia, Izidor Luszczek doskonałe zapowiadający się skoczek zakopiański Wisły, który do swych licznych triumfów, odniesionych w tegorocznym sezonie dołączył jeszcze jeden. Za nim znalazł się kolega klubowy Piotr Kolesar, również bardzo utalentowany, na trzecim Gąsienica Marciniowski, który poza konkursem osiągnął rewelacyjną odległość skoku 77.5 m. jednak z upadkiem. Najdłuższy skok w konkursie uzyskał Kolesar bo 59 m. poza konkursem 64 m.

Wyniki szczegółowe zawodów były nast.: 1) Luszczek Izidor (Wisła) 37 i pół, 56 i pół, 57 i pół, — nota 207.4; 2) Kolesar Piotr (Wisła) 40 i pół, 59, 52 i pół — nota 206.8; 3) Gąsienica Marciniowski (ŚNTT) 41 i pół, 58 i pół — nota 203.2; 4) Gut-Szczerba (Wisła) 37, 58 i pół, 49 i pół, — nota 195.4; 5) Serafin (Sokół) 38 i pół, 45 i pół, 50, — nota 189.9; 6) Stojda (Wisła) 41 i pół, 51, 50, — nota 189.2; 7) Kozdrun (TIN) 39, 46 i pół, 48, — nota 183.8; 8) Giewont Adam (Wisła) 37 i pół, 39, 41, — nota 169.7; 9) Gut Franciszek (Sokół) 36, 38, 41 i pół, — nota 165.5; 10) Chramiec (Wisła) 30 i pół, 31 i pół, 45 i pół, — nota 163.5. Ogółem brało udział trzydziestu kilku zawodników. Kolegium sędziów stanowili: Rozmus Aleksander, Bujak Franciszek, inż. Kulig i Ignacy Bujak.

W dniu 30/11/37 w tenisie niemieckiego odnosząc szereg zasługujących na uwagę. W podwójnej grze państwo Krahwinkel i Peitz

Grupa zawodniczek Towarzystwa po odbytym biegu narciarskim 1935 r.

Przed kinem Sokół: pierwszy z lewej dh Władysław Rudnicki (prezes TG Sokół w latach 1928-38), trzeci z lewej dh Franciszek Marduła, 1929 r.

Franciszek Marduła
- narciarz zakopiańskiego
„Sokoła”

Józef Bujak – narciarz zakopiańskiego
„Sokoła”, zdobywca II miejsca
w mistrzostwach Francji, 1926 r.

1925 r. - warta honorowa TG „Sokół” podczas odsłonięcia płyty Nieznanego Żołnierza.

Członkowie zakopiańskiego "Sokoła" podczas uroczystości patriotycznych w okresie międzywojennym. Fot. R. Serafin

1990 r. Zebranie Zespołu Reaktywującego TG „Sokół” w Zakopanem w Izbie Pamięci im. Bronisława Czecha. Od lewej: Wojciech Niedziałek, Zbigniew Jaskier, Franciszek Marduła. fot. H. Serafin

Z inicjatywy Wojciecha Niedziałka i Franciszka Marduły 8 marca 1990 r. w Izbie Pamięci im. Bronisława Czecha odbyło się zebranie Zespołu Reaktywującego TG „Sokół” w Zakopanem. Na zdjęciu siedzą od lewej: Stanisława Czech Walczakowa, Maria Gąsienica, nad nimi Roman Serafin. Stoją: drugi od lewej Maciej Wilczyński, trzeci Zbigniew Jaskier, piąty Wojciech Niedziałek, szósty Franciszek Marduła; pierwszy od prawej Jan Krupski. fot. H. Serafin

Sztandar

Wydarzeniem w życiu zakopiańskiego gniazda TG „Sokół” było poświęcenie sztandaru. Uroczystość ta odbyła się w dniach 13-15 sierpnia 1905 r. Wręczenie sztandaru połączone było ze zlotem krakowskiego okręgu. Na uroczystość przybyły reprezentacje 30 gniazd. Pod Giewontem gościło około 200 druhów. Zakopane przybrało odświętną szatę. Pochód wyruszył z domu „Sokoła” przy ul. Jagiellońskiej do starego kościółka. Po nabożeństwie i poświęceniu sztandaru uczestnicy przeszli

na boisko urządzone przy Dworcu Tatrzańskim, gdzie odbyła się uroczystość wbijania w drzewce sztandaru pamiątkowych gwoździ. Po południu zorganizowano ćwiczenia, w których uczestniczyło 80 druhów. Następnego dnia uczestnicy uroczystości udali się na wycieczkę w Tatry.

„Gniazdo więc zakopiańskie posiada swój sztandar. Jest nadzieja, że pod tym symbolem sokolstwa, wskazującym silny, śmiały wzlot ducha do wyżyn wielkiej idei odrodzenia narodowego, gromadzić się będą bardziej zwarte szeregi, nie dla próżnej parady, osłabiającej raczej niż krzepiącej ducha, lecz dla świadomej pracy wewnętrzznego doskonalenia się. Trzeba, żeby ten sztandar nie był pięknie tylko haftowaną, kosztowną materią, lecz widocznym znakiem żywych dążeń, łączących zgromadzone pod nim zastępy żądzą czynu.”(Przegląd Zakopiański nr 18/1905)

Sztandar zaginął w czasie hitlerowskiej okupacji. Dopiero kilka lat po reaktywacji Towarzystwo doczekało się nowego sztandaru, który został poświęcony w dniu 11 listopada 1995 r. Jego projekt opracował artysta plastyk Krzysztof Jędrzejowski. Na sztandarze sokół ma skrzydła wzniesione do lotu, a głowę zwróconą w górę.

Stanisław Barabasz

Ur. 7 maja 1857 w Bochni, zm. 23 października 1949 w Zakopanem. Architekt, malarz, pedagog i myśliwy, a przede wszystkim pierwszy zakopiański narciarz.

W grudniu 1888 zaczął używać nart w Cieklinie koło Jasta podczas polowań. Jazdę na nartach ćwiczył na krakowskich Błoniach. W 1894r. pojawił się w Zakopanem z nartami, dając początek zakopiańskiemu narciarstwu. Do historii przeszła jego wyprawa narciarska z 1894 r. wraz z Janem Fischerem do Czarnego Stawu Gąsienicowego. Do Zakopanego przeprowadził się w 1901 r. W latach 1901–1922 był kierownikiem Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, gdzie wprowadzał podhalańskie motywy zdobnicze w meblarstwie. W 1907 roku wraz z Mieczysławem Karłowiczem i Mariuszem Zaruskim założył drugi w Polsce klub narciarski – Zakopiański Oddział Narciarzy Towarzystwa Tatrzańskiego. Barabasz przyczynił się do powstania Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 1909 roku.

Stanisław Barabasz organizował narciarskie wycieczki w Tatry także wspólnie z członkami zakopiańskiego gniazda, w którym od 1902r. pełnił funkcję wiceprezesa. Barabasz był także kierownikiem strzelnicy.

Leonard Zwoliński

Ur. w 1863 r. W 1892r. otworzył w Krakowie przy ul. Grodzkiej własną księgarnię, która w tym samym roku uruchomiła w Zakopanem sezonową filię, a w 1897r. przekształcił ją w placówkę stałą. Leonard Zwoliński prowadził także własną działalność wydawniczą. Był związany z krakowskim „Sokołem” od początków jego działalności. W latach 1886–87 i 1891–93 wchodził w skład grona nauczycielskiego przy krakowskim towarzystwie. Dzięki Wenantemu Piaseckiemu zaangażował się w działalność zakopiańskiego „Sokoła”, w 1902 r. został jego naczelnikiem, a rok później prezesem.

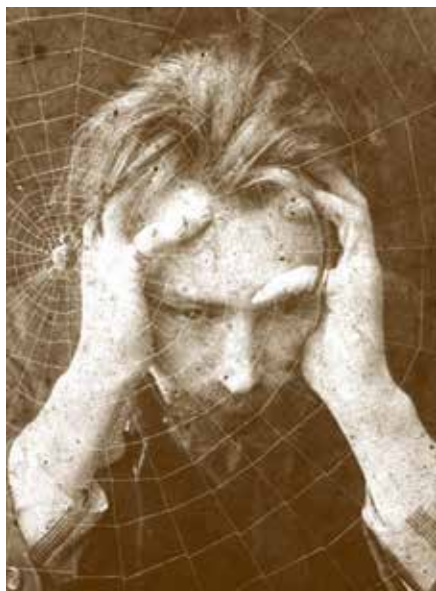

Karol Pawluś

Ur. w 1880 r. Buchalter Spółki Handlowej. Od 1905 r. członek zakopiańskiego „Sokoła”, od 1908 r. członek komisji rewizyjnej, a w latach 1910 – 1913 naczelnik. Założyciel i drużynowy Polowej Drużyny Sokolej oraz organizator szkoleń wojskowych i narciarskich dla członków „Sokoła” i skautów. W 1913 r. założył także w Zakopanem dwie drużyny skautowe, które następnie przejął Andrzej Małkowski.

W 1914 r. Zakopiańska Drużyna Polowa „Sokoła” pod komendą Karola Pawlusa wyruszyła do Legionów Polskich.

Henryk Schabenbeck

Ur. w 1886 r. Artysta fotografik i zasłużony działacz społeczny. W Zakopanem osiadł w 1906 r. Prowadził tu własny zakład fotograficzny „Stefa”. Był także jednym z pionierów filmu tatrzańskiego. Jego *Kronika zakopiańska* była wyświetlana w 1924 r. w zakopiańskim kinie.

Członkiem TG „Sokół” został w 1902 r. we Lwowie, w latach późniejszych działał w zakopiańskim gnieździe, zwłaszcza w jego sekcji narciarskiej. Był także kierownikiem polowej drużyny sokolej. W 1938 r. został prezesem Towarzystwa. Dążył do rozwoju działalności sportowej i kulturalnej. Działalność towarzystwa została jednak przerwana z chwilą wybuchu drugiej wojny światowej.

Henryk Schabenbeck po ewakuacji władz miejskich w Zakopanem został wybrany burmistrzem. Wkrótce został aresztowany przez gestapo i rozstrzelany w Krzesławicach pod Krakowem.

Franciszek Marduła - Druh, naczelnik, prezes, prezes honorowy

Druh Franciszek Marduła całym swym długim życiem, bez względu na przeciwności życiowe, dał przykład zaangażowania w pracę i działalność społeczną. Urodził się w 1909 r. w Poroninie jako syn Józefa Marduły-„Gała” i Ludwiki z Gutów-Mostowych. Jego ojcem chrzestnym został wybitny poeta Jan Kasprzowicz, naówczas mieszkający u Mardułów. Wierny rodzinnej tradycji poświęcił się stylowemu meblarstwu artystycznemu, a zamiłowanie do precyzji wykorzystał w lutnictwie.

Drugą pasją okazał się sport. Od roku 1926 należał do „Sokoła”, wielokrotnie reprezentując w zawodach zakopiańskie Gniazdo. Do wybuchu wojny 14-krotnie startował w mistrzostwach Polski w skokach narciarskich, biegach, zjeździe, we Wszechsłowiańskich Zawodach Sokolich w Czechosłowacji, a w 1939 r. w zawodach FIS w Zakopanem - w biegach na 18 i 50 km. W 1940 r. miał startować na igrzyskach olimpijskich. Poza ćwiczeniem własnej sprawności, trenował również młodzież i z tego powodu w roku 1937 został naczelnikiem zakopiańskiego Gniazda „Sokoła”.

Czas wojny spędził w niewoli niemieckiej w stalagach w Muchlebergu i Elsterhorst. Po wojnie łączył twórczość lutniczą z pracą pedagogiczną w dziale lutniczym Państwowego Liceum Technik Plastycznych (późniejsze PLSP im. A. Kenara) i nowotarskim Technikum Budownictwa Instrumentów Lutniczych. W pracy pedagogicznej po mistrzowsku przekazywał swoje umiejętności młodzieży. Jego talent, skromność i zaangażowanie w pracy zaskarbiły mu szacunek i trwałą wdzięczność uczniów.

Swoją twórczość lutniczą prezentował na wielu konkursach krajowych i międzynarodowych zdobywając liczne nagrody. Spod jego rąk wyszło około 650 instrumentów.

Po wojnie, niejako z marszu, włączył się w działalność sportową - ćwiczenia i reaktywowanie zakopiańskiego Gniazda „Sokoła”. W 1947 r. Towarzystwo Gimnastyczne zostało przez ówczesne władze zlikwidowane w całej Polsce. Druh Franciszek podjął próbę kontynuowania pasji sportowej w Harcerskim Klubie Narciarskim, lecz po dwóch latach również patriotyczne harcerstwo zostało zlikwidowane. Kolejną sportową przystanią okazał się Akademicki Związek Sportowy. W roku 1990 wraz z seniorami zakopiańskiego „Sokoła” reaktywował Gniazdo i pełnił funkcję jego prezesa, a następnie został prezesem honorowym. Zmarł w roku 2007, wkrótce po wyborze jego syna Stanisława na prezesa Gniazda, a ciągłość tradycji stanowi sokoła sztafetę pokoleń.

„Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem” z historią w tle

Start przed hotelem "Morskie Oko" do biegu przełajowego 3 maja 1931 r.

Co roku w czerwcu odbywa się Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem. Pasjonaci tej dyscypliny sportu w ciągu trzech dni mogą zmierzyć się z trzema zróżnicowanymi pod względem dystansu i stopnia trudności trasami prowadzącymi pięknymi tatrzańskimi szlakami. W 2019 r. odbyła się dziewiąta edycja tego wyjątkowego wydarzenia organizowanego przez Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” Gniazdo w Zakopanem. Jednak po Tatrach z „Sokołem” biegamy już jedenaście lat, a sama historia zawodów i Towarzystwa Gimnastycznego sięga przełomu XIX i XX wieku.

W 2019 roku zakopiański Sokół obchodziło 125-lecie istnienia. Gniazdo powstało w 1894 r. Zawsze odgrywało ważną rolę w dziejach Zakopanego i skupiało wybitnych jego mieszkańców, takich jak hrabia Władysław Zamoyski, Wenanty Piasecki, Leonard Zwoliński, Walery Eljasz-Radzikowski, Stanisław Eljasz-Radzikowski, Andrzej Chramiec, Stanisław Barabasz, Jan Kasproicz, Henryk Schabenbeck.

W 1925 r. członkowie „Sokoła”, na czele z ówczesnym kierownikiem sportowym Stanisławem Zdybem, zorganizowali pierwszy w Tatrach i w Polsce bieg górski. Odbył się on na dystansie 25 km i z ponad tysięczmetrowym przewyższeniem, a nazwany został „Chodem Tatrzańskim”. Ta nowatorska idea nie doczekała się od razu kontynuacji, ale sekcja lekkoatletyczna Sokoła organizowała biegi na terenie Zakopanego. Przykładem jest uwieczniony na zdjęciu bieg przełajowy zorganizowany w 1931r. w dniu obchodów Święta 3 Maja na dystansie 3700m. Start i meta zlokalizowane były przed hotelem „Morskie Oko” przy ul. Krupówki. Obecnie jest to miejsce ostrego startu Biegu Marduły.

Natomiast Tatry jeszcze przed II wojną światową były miejscem trudnych biegowych treningów organizowanych przez druha Franciszka Mardułę (1909 – 2007) – wybitnego lutnika, sportowca, pedagoga, od 1927 r. członka Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w Zakopanem i późniejszego jego prezesa. Do tych właśnie treningów nawiązuje trasa upamiętniającego tę niezwykłą postać wysokogórskiego biegu. Jego pierwsza edycja odbyła się we wrześniu 2008 r. Wzięło w niej udział

77 zawodników i zawodniczek z całej Polski. Trasa o długości 21 km i 1250 m przewyższenia wiodła spod Kina „Sokół” w centrum Zakopanego na Nosal, a następnie przez Dolinę Jaworzynki,

Przełęcz Między Kopami i Halę Gąsienicową do Kuźnic i na Kala-tówki. Miał na niej znaleźć się także Kasprowy Wierch, ale opa-dy śniegu w wyższych partiach gór zmusiły organizatorów do zmiany planów. W 2011 r. organizatorzy zdecydowali się zmienić termin biegu na początek czerwca, a także połączyć kilka imprez biegowych w jedną całość nazwaną „Zakopiańskim Weekendem Biegowym z Sokołem”. W kolejnych latach Bieg Marduły został wydłużony do 32 km, a jego meta usytuowana w centrum miasta – w Parku Miejskim lub na Placu Niepodległości.

Z kolei Bieg im. hr. Władysława Zamoyskiego po raz pierwszy zorganizowano w czerwcu 2009 r. w ramach obchodów 120. rocznicy nabycia dóbr zakopiańskich przez hr. Władysława Zamoyskiego. Trasa prowadziła wówczas z Palenicy Białczańskiej do Kuźnic i liczyła 21 km. Kolejna edycja biegu odbyła się dopiero w 2011 r. w ramach „Zakopiańskiego Weekendu Biegowego z Sokołem”. Zmieniono i skrócono wówczas trasę, której długość od tamtej pory wynosi 10 km i prowadzi z Pa-lenicy Białczańskiej do Morskiego Oka. Natomiast Bieg Sokoła od 2013 r. zastąpił dotychczasową trasę amatorską Biegu im. dh. Franciszka Marduły o długości 7,5 km. Od tamtej pory or-ganizowany jest pierwszego dnia „Zakopiańskiego Weekendu Biegowego z Sokołem” w nieco zmienionej formule na dystan-sie 15,6 km w trudniejszym technicznie terenie.

W ciągu kilkunastu lat wszystkie trzy biegi, które początkowo były niewielkimi kameralnymi imprezami organizowanymi przez pasjonatów dla pasjonatów, znacznie się rozrastały, ciągle ewo-luuując i podnosząc swoją rangę. W tym czasie rozwijały się także i rozpowszechniały w Polsce biegi górskie jako dyscyplina sporto-wa. Obecnie „Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem” odbywa się co roku na przełomie maja i czerwca. W jego ramach w ciągu trzech dni rozgrywany jest Bieg Sokoła na dystansie ok. 15 km, Bieg im. hr. Władysława Zamoyskiego na dystansie 10 km oraz Bieg Wysokogórski im. dh. Franciszka Marduły na dystansie 32 km i z deniwelacją 2218 m – będący jednocześnie Mistrzostwami Polski w Skyrunningu i jednym z najbardziej ekstremalnych bie-

gów w Polsce. Dodatkowym wyzwaniem dla najwytrwalszych zawodników, którzy ukończą wszystkie trzy biegi, jest co roku rywalizacja w Grand Prix Sokoła.

Biegi te ze względu na umiejscowienie tras na terenie Tatrzań-skiego Parku Narodowego, wśród pięknej górskiej przyrody, są ambitne i niezwykle widowiskowe, a dzięki zróżnicowaniu stopnia trudności i dystansów, przyciągają zarówno najlep-szych zawodowców jaki i amatorów, a także licznych kibiców. Były także wielokrotnie nagradzane przez największe portale biegowe i cieszą się stałym zainteresowaniem wśród biegaczy z całej Polski i zagranicy.

Bogatą historię biegów tworzą przede wszystkim niezwykle zawodnicy i ich oszałamiające wyniki. Co roku rywalizacja mię-dzy czołówką zawodników, ich pasjonująca walka z czasem i warunkami na trasie, wzbudza zainteresowanie i podziw ki-biców, mediów oraz całego środowiska związanego z tą dys-cypliną. Najwięcej emocji wywołuje oczywiście Bieg im. dh. Franciszka Marduły, który znalazł się w gronie najwyżej punk-towanych biegów Ligi Biegów Górskich i posiada kategorię M (mistrzowską). Z pewnością od drugiej edycji biegu złotymi zgłoskami zapisał się jego dziewięciokrotny zwycięzca – Mar-cin Świerc. Jedynie w 2017 r. tytuł mistrza odebrał mu Bartło-miej Przedwojewski, bijąc rekord trasy z czasem 2h 55min, a w 2019 r. Krzysztof Bodurka. Wśród kobiet aż pięć zwycięstw na swoim koncie ma Anna Celińska.

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” Gniazdo w Zakopanem pragnie poprzez organizację tych wydarzeń upowszechniać zdrowy tryb życia i bieganie jako ogólnodostępną formę spor-tu i rekreacji, promować Tatry, Zakopane i powiat tatrzański, popularyzować patriotyczne i sportowe idee zgodnie z hasłem „W zdrowym ciele - zdrowy duch”, a także upamiętnić postacie hrabiego Zamoyskiego – patrioty, zasłużonego dla Tatr i Zako-panego oraz druha Franciszka Marduły – wybitnego lutnika, sportowca, pedagoga, prezesa TG Sokół w Zakopanem.

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2008

2009

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019

ANNA CELIŃSKA

- zawodniczka, która na swoim koncie ma aż pięć zwycięstw w Biegu Marduły.

Wysokogórski bieg im. dh Marduły to najbardziej rasowy bieg górski w Polsce, do którego mam ogromny sentyment! To właśnie te zawody weryfikują klasę prawdziwego biegacza górskiego, ponieważ to właśnie tutaj trzeba wykazać się umiejętnościami poruszania się w terenie wysokogórskim. Należy stawić czoła bardzo wymagającej i zmiennej nawierzchni (często z płatami śniegu) To tutaj trzeba pokonać trudności związane z wysokością i zmienną pogodą. Nie znajdziemy praktycznie żadnych płaskich odcinków, wręcz przeciwnie będą nam towarzyszyć fantastyczne podbiegi - ręce czasami też się przydadzą;) - i skalne zbiegi, na których trzeba skupić całą swoją uwagę. Wszystko to jest opakowane w najpiękniejsze krajobrazy tatrzańskie. Piękny ambitny bieg dający na mecie wielkiej poczucie spełnienia i satysfakcji;) A potem to już tylko się tam wraca...

KINGA KWIATKOWSKA

- zwyciężczyni Grand Prix Sokoła 2018.

Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem to dla mnie jedno z najważniejszych biegowych wydarzeń w roku. Nie wyobrażam sobie biegacza kochającego góry i nie posiadającego w swoim portfolio biegowym Biegu im. dh Marduły, który zalicza się do Skyrunningu jako jeden z nielicznych w Polsce.

Kocham te biegi za to, że organizatorzy wkładają całe serce w przygotowania. Tutaj liczy się jakość i tradycja! Jako nieliczni nie potrzebują reklamy, bo jeśli ktoś chociaż raz brał udział w tej imprezie, myślę, że się ze mną zgodzi w 100%!

Zaczynałam lata temu od Biegu im. Zamoyskiego, później był Bieg im. dh Marduły, następnie GP Sokoła, czyli udział w całym cyklu biegów. Dostarcza mi to niesamowitych przeżyć, dzień po dniu w zjawiskowych Tatrach.

MAREK GROCHOWSKI

- kilkakrotnie zwycięzca Grand Prix Sokoła.

Na początku bałem się startu w Grand Prix. Szlaki w Tatrach są trudne technicznie, jest wysoko (zwłaszcza, że jestem znad morza), a start w zawodach trzy dni, dzień po dniu, w wymagającym terenie, wydawał mi się pomysłem łagodnie ujmując - nierozsądnym.

„Przyciąganie górskie” okazało się jednak bardzo mocne. Swoją cegiełkę dołożył też druh Leszek Behounek, który zachęcił mnie stwierdzeniem: „góry oddzielają chłopców od mężczyzn”. Rzecz jasna - chciałem sobie udowodnić, że nie jestem młokosem

i... zaryzykowałem:-)

Od tego czasu 7 razy wziąłem udział w Grand Prix, 7 razy się zmasakrowałem, ale też 7 razy przeżyłem wspólną przygodę.

Na każdym z biegów mam swoje ulubione magiczne i piękne miejsce - kładka w Dolinie Białego, Przełęcz Karb i najładniejsza moim zdaniem meta w Polsce - Morskie Oko.

MIŚKA WITOWSKA

– najszybsza kobieta Wysokogórskiego Biegu im. dh Franciszka Marduły 2018 oraz Biegu Sokoła i Biegu im. Wł. Zamoyskiego 2019.

Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem to impreza, którą darzę ogromną sympatią i łączą mnie z nią same dobre wspomnienia. To tutaj w 2016 roku od Biegu Sokoła i Biegu Zamoyskiego na dobre zaczęła się moja przygoda z biegami górskimi.

Sercem Biegów Sokolich jest Bieg im. dh Franciszka Marduły — dla mnie kwintesencja biegania po górach. Strone podejścia, momentami techniczne zbiegi, wysoki poziom rywalizacji sportowej, ale przede wszystkim piękno Tatr, do których jest mi najbliżej, zarówno fizycznie, jak i duchowo. To wszystko sprawia, że Bieg Marduły to mój ulubiony bieg w Polsce.

PRZEMEK SOBCZYK

– ultramaratończyk, zwycięzca pierwszego Biegu Ultra Granią Tatr.

Trzydniowe święto biegania w Tatrach! 3 dni, 3 biegi, a każdy z nich o innym poziomie trudności, czyli Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem czas start! Jak tylko mogę – startuję, jak nie mogę – to kibicuję, bo tyle uśmiechu, dobrej rywalizacji i wyśmienitej organizacji nie doświadczycie nigdzie indziej.

Wasze słowa wsparcia, czy otuchy kierowane do zawodników są bezcenne – to bardzo silny bodziec motywacyjny. Tak więc cytując kolarskich klasyków: „ pchamy, pchamy, pchamy...” wszystkich zawodników do mety! Do zobaczenia na trasie!

NATALIA TOMASIAK

– pasjonatka gór, reprezentantka Polski w biegach górskich, autorka książki „Babskie góry”.

Zakopiański Weekend Biegowy z Sokołem będę wspominać zawsze bardzo, bardzo miło, bo to jedna z pierwszych imprez w Tatrach, w jakich brałam udział. W 2015 r. stanęłam na podium, z czego byłam bardzo szczęśliwa. Myślałam, że wtedy jeszcze sama nie wiedziałam, że mogę tak wysoko powalczyć na tak fajnych zawodach!)

Organizacja biegów zawsze jest świetna i niestety co roku borykam się z dużym problemem, czy startować w Tatrach, czy jednak gdzieś indziej...

Mam nadzieję, że uda mi się w przyszłości wrócić tu jeszcze nie raz. Tatry to bardzo wyjątkowe miejsce do biegania, a emocje jakie towarzyszą startom tutaj są niepowtarzalne.

Każdy z nas musi włożyć dużo serca, aby ukończyć zawody, ale moment wbiegnięcia na metę zapamiętujemy na zawsze :)

PIOTR GUTT – jeden z czołowych biegaczy Biegu Marduły.

Bez owijania w bawełnę – śmiało mogę powiedzieć, że do imprezy jaką jest Weekend Biegowy z Sokołem mam największy sentyment, a co za tym idzie – największe parcie, by rok rocznie w tym właśnie wydarzeniu brać swój biegowy udział.

Sentyment – ponieważ Bieg im. Władysława hr. Zamoyskiego w roku 2013 był moim pierwszym górskim biegiem oraz tym biegiem, po którym definitywnie powiedziałem sobie, że ta „zabawa biegowa” to jest właśnie to, czego szukam, że chcę w tym górskim „światku” pozostać.

Choć tak naprawdę popularny Bieg im. dh Franciszka Marduły, czy Bieg Sokoła mają zdecydowanie więcej wspólnego z bieganiem po górach, to mimo wszystko 10 kilometrów biegu

do Morskiego Oka również jest na swój sposób bardzo klimatyczne. Dla początkujących więc, na zachęający wstęp do biegania po górskich szlakach – jak znalazł...

PIOTR BIERNAWSKI

- od kilku lat zajmuje czołowe lokaty w polskich biegach górskich.

Weekend Biegowy z Sokołem to dla mnie zawsze, nawet gdy jeszcze nie biegałem, były zawody, które znałem i które mnie do siebie ciągnęły. Z Biegu Marduły zdjęcia oglądałem przed moim pierwszym biegowym startem w ogóle, a Bieg Sokoła był moim pierwszym tatrzańskim biegiem, kiedy Marduły się jeszcze po prostu bałem! A ten do teraz jest dla mnie ulubionym biegiem - zawsze to wszystkim powtarzam! Biegam go rokrocznie, bywało że tydzień po Biegu Rzeźnika. Miałem też zaszczyt ukończyć i wygrać całe Grand Prix!

Sam Weekend Biegowy dał mi kiedyś złamanego palca, ale też statuetkę Sokoła za szerokie podium Biegu Marduły - i jest to statuetka dla mnie ważna, ważniejsza niż większość nawet tych za 1 miejsca, które nabierałem przez te moje kilka lat przygody z bieganiem!

BARTŁOMIEJ PRZEDWOJEWSKI

- zwycięzca Biegu Marduły w 2017r. oraz w 2019 r. Skyrace des Matheysins we francuskich Alpach.

Zachęcam do startu w Biegu Marduły, ponieważ to najprawdziwszy bieg górski w Polsce. Piękne widoki oraz trudne technicznie odcinki trasy.

Na pewno nie polecam biec w butach asfaltowych;)

Najstarsze kino w Zakopanem

W 1909r. działające w Zakopanem już od 15 lat Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” doczekało się własnej siedziby, w której mieściła się sala teatralno-gimnastyczna. Organizowano tu spotkania, uroczystości narodowe i lokalne oraz kursy gimnastyki leczniczej. Salę wykorzystywano także do przedstawień kinematograficznych.

KINO SOKÓŁ

DIGITAL 3D THEATER

Dnia 6 października 1912 r. „Sokół” otrzymał koncesję od Rady Gminy Zakopane na organizowanie przedstawień kinematograficznych tzw. „teatrów świetlnych”. Kino „Sokół” prowadzone przez druha Franciszka Pawlicę rozpoczęło działalność 11 sierpnia 1913r. wyświetlaniem obrazu „Quo vadis?” – najsłynniejszej w okresie kina niemego ekranizacji powieści nagrodzonego Noblem Henryka Sienkiewicza.

Po I wojnie światowej wzrost potrzeb Towarzystwa oraz względy bezpieczeństwa spowodowały, że zaczęto myśleć o nowej siedzibie. Monumentalny murowany gmach „Sokoła” ukończono latem 1929r. Posiadał on dwie kondygnacje, powierzchnię 1.059m² i kubaturę 11.123m³. Również nowy obiekt wykorzystywano jako salę kinowo-teatralną. Pod koniec 1931r. wprowadzono w kinie aparaturę dźwiękową.

Niestety działalność Towarzystwa została przerwana z chwilą wybuchu II wojny światowej. Obiekty „Sokoła” przejęli Niemcy.

Kino przechrzczono na „Kur-Lichtspiele” (Uzdrowski Teatr Świetlny), z którego korzystali przede wszystkim niemieccy żołnierze przebywający w Zakopanem. Do starej sokołki pod koniec 1942 r. została przeniesiona Miejska Zawodowa Straż Pożarna.

Po wojnie zakopiański „Sokół” pozbawiony został swoich obiektów. Stara sokołnia po przebudowie pozostała siedzibą straży pożarnej, użytkownikiem nowej został natomiast krakowski Okręgowy Zarząd Kin. Po reaktywacji Towarzystwa w 1990r. zarząd rozpoczął starania o zwrot majątku. W 1993 r. budynek kina stał się z powrotem własnością zakopiańskiego „Sokoła”.

W czerwcu 2011 r. zakopiańskie kino „Sokół” przeszło modernizację i rozpoczęło wyświetlanie filmów w technice cyfrowej, także 3D. Zostało wówczas wymienione m.in. oświetlenie i nagłośnienie. W kolejnych latach zainstalowano nowe fotele oraz ekran. Inwestycje te były możliwe dzięki współpracy z władzami miasta. Nowoczesna sala widowiskowa służy bowiem także jako miejsce organizacji wielu wydarzeń kulturalnych, pokazów, spektakli, koncertów i festiwali. Kino „Sokół”, tak samo jak za czasów swojej młodości, pełni więc ważną rolę w kulturalnym i społecznym życiu miasta.

www.kinosokol.z-ne.pl

Nowe „Miejsce” dla miłośników kina

8 grudnia 2017 roku rozpoczęło swoją działalność i prezentowanie stałego repertuaru nowe „Kino Miejsce”, którego do tej pory bardzo brakowało na kulturalnej mapie Zakopanego. Jest ono doskonałym przykładem na to, że dzięki dobrej współpracy i zaangażowaniu różnych środowisk i instytucji nawet bardzo ambitne plany mają szansę powodzenia. Oficjalna uroczysta inauguracja odbyła się natomiast 11 kwietnia 2018 roku podczas 21. Przeglądu Filmów o Sztuce.

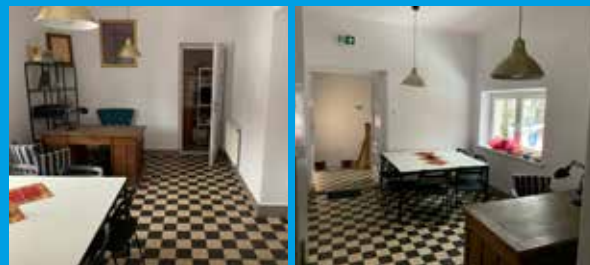
Inwestycję modernizacji pomieszczeń na tyłach budynku Kina „Sokół” prowadziło Towarzystwo Gimnastyczne Sokół Gniazdo w Zakopanem, przy wsparciu Burmistrza Miasta Zakopane i Zakopiańskiego Centrum Kultury. Jej realizacja była możliwa także dzięki dofinansowaniom pozyskanym z programów Państwowego Instytutu Sztuki Filmowej i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z tych środków, oprócz prac budowlanych i wykończeniowych, zakupiony został także projektor cyfrowy, profesjonalne nagłośnienie i część wyposażenia. Sala posiada 35 foteli kinowych i 25 miejsc przy stolikach w układzie kawiarnianym.

Nowe kino studyjne upowszechnia kulturę filmową, prowadzi działalność edukacyjną, skupia i wspiera młodych twórców, znawców i miłośników kina. Jest także doskonałym uzupełnieniem dla funkcjonującej obecnie dużej sali Kina „Sokół”,

wyświetlając repertuar o wysokich walorach artystycznych i edukacyjnych, dostosowany do różnych grup odbiorców. To tutaj inicjowane są działania związane z edukacją filmową, organizowane są przeglądy, retrospektywy, eventy oraz warsztaty i spotkania dla dzieci, młodzieży i seniorów, a także koncerty. Z nowej poszerzonej oferty mogą korzystać turyści, mieszkańcy Zakopanego, a także sąsiednich podhalańskich miejscowości.

Kino Miejsce, prowadzone wspólnie przez Zakopiańskie Centrum Kultury i TG „Sokół”, należy do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych, współpracuje także z wieloma organizacjami i instytucjami związanymi z działalnością kinową.

Kino na seanse zaprasza codziennie od wtorku do niedzieli. Repertuar można sprawdzić na stronie www.kinomiejsce.zakopane.pl. Uruchomiona została także internetowa sprzedaż biletów w serwisie Bilety24. W kinie działa kawiarnia „Cafe Miejsce”, która wzbogaca ofertę kina i pozwala na spotkania jego miłośników w miłej atmosferze.

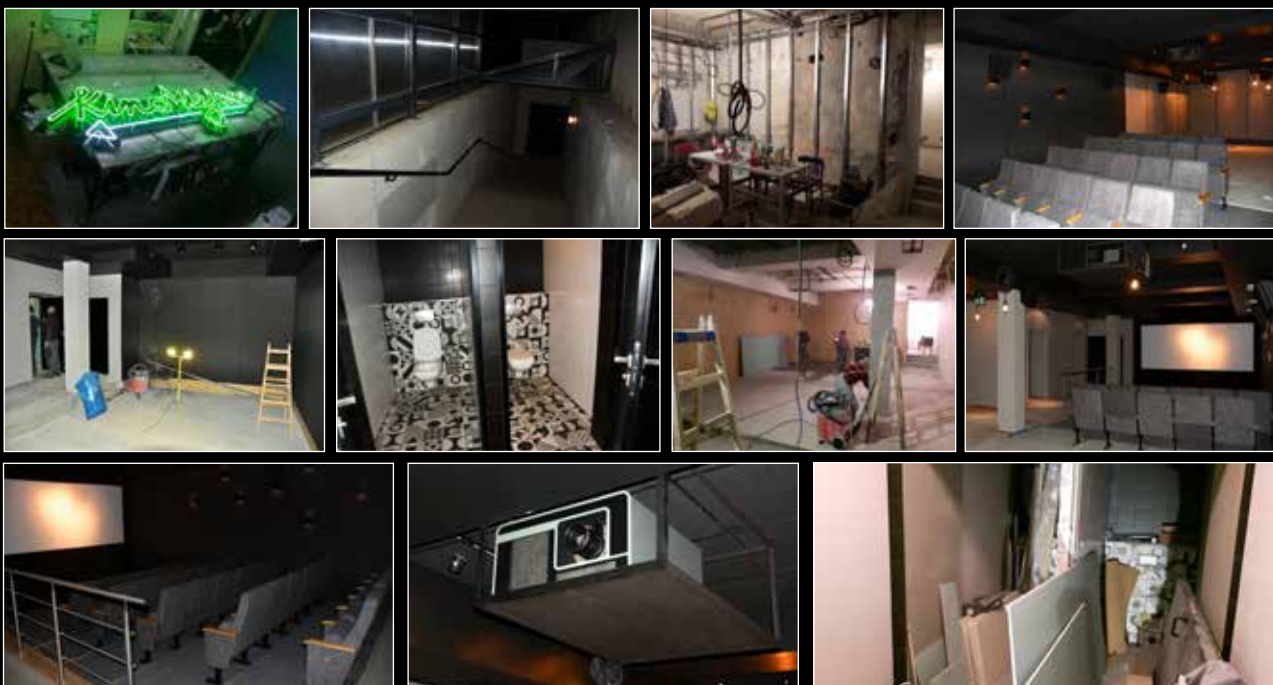

**Najnowsza inwestycja "Sokoła"
- remont pomieszczeń
dla Inkubatora Inicjatyw Społecznych.**

PRZED INWESTYCJĄ

W TRAKCIE INWESTYCJI

OTWARCIE KINA I PIERWSZE WYDARZENIA

SEKCJA BIEGOWA

Zawodnicy zakopiańskiego „Sokoła” na Starcie MP w Skyrunningu –Zakopane 2019.

Na pierwszym planie: Marcin Semberecki, Na drugim planie od lewej: Leszek Behounek, Alicja Trzebunia, Ireneusz Kubin, Na trzecim planie od lewej: Maciej Suchowian, Wojciech Teister.

**Zawodnicy zakopiańskiego „Sokoła”.
Stoją od lewej: Małgorzata Behounek, Leszek Behounek i Magdalena Behounek**

Michał Zacharko

Przemysław Sobczyk

Marcin Semberecki

**Bieg upamiętniający
80. Rocznicę Napaści Niemiec
Hitlerowskich na Polskę.**

Wawrzyniec Pawski

Dariusz Serafin

Marek Grochowski

Tomasz Moskalik

Piotr Fudalej

Krzysztof Kapton

Zawodnicy zakopiańskiego „Sokoła”.
Stoją od lewej: Piotr Piasecki i Andrzej Tomczyk

SEKCJA GIMNASTYCZNA

naturalny
TRENING

Działa od kwietnia 2014 roku, a jako Sekcja TG „Sokół” od sierpnia 2015 roku.

Trening Naturalny to trening kształtujący praktyczne umiejętności ruchowe człowieka. Wykorzystuje do tego właściwości otoczenia, interakcje z ludźmi i proste narzędzia. Zawiera zarówno elementy dyscypliny jak i zabawy. Celem jest wszechstronna sprawność na długie lata.

W ramach sekcji:

- przez cały rok prowadzone są treningi plenerowe, a w okresie zimowym również na sali.
- organizowane są strefy aktywności ruchowej dla dzieci/młodzieży przy większych imprezach takich jak: Gra Miejska, Zakopiański Weekend Biegowy z Sokółem;
- odbywają się ogólnopolskie warsztaty Kopalnia Ruchu m.in. w Zakopanem, Warszawie, Szczecinie i Wrocławiu;
- zrealizowany został projekt „Silni Ciałem Silni Duchem” współfinansowany przez UM Zakopane i TG „Sokół” – czerwiec/październik 2016r.– czyli cykl bezpłatnych treningów skierowanych do trzech grup wiekowych: dzieci, dorosłych i seniorów. Działaniem dodatkowym tego projektu było zbudowanie Parku Kultury Fizycznej „Sokół” tuż obok kina „Sokół”.

Sekcję prowadzą Benita i Kamil Zych. Z zawodu fizjoterapeuci, trenerzy i szkoleniowcy.

www.treningnaturalny.com

SEKCJA KRÓTKOFALARSKA

Karta QSL

Druh Wojciech Kalinowski podczas zajęć z młodzieżą

SEKCJA STRZELECKA

Piknik "Sokole Oko" - zawody strzeleckie

SEKCJA GÓRSKA

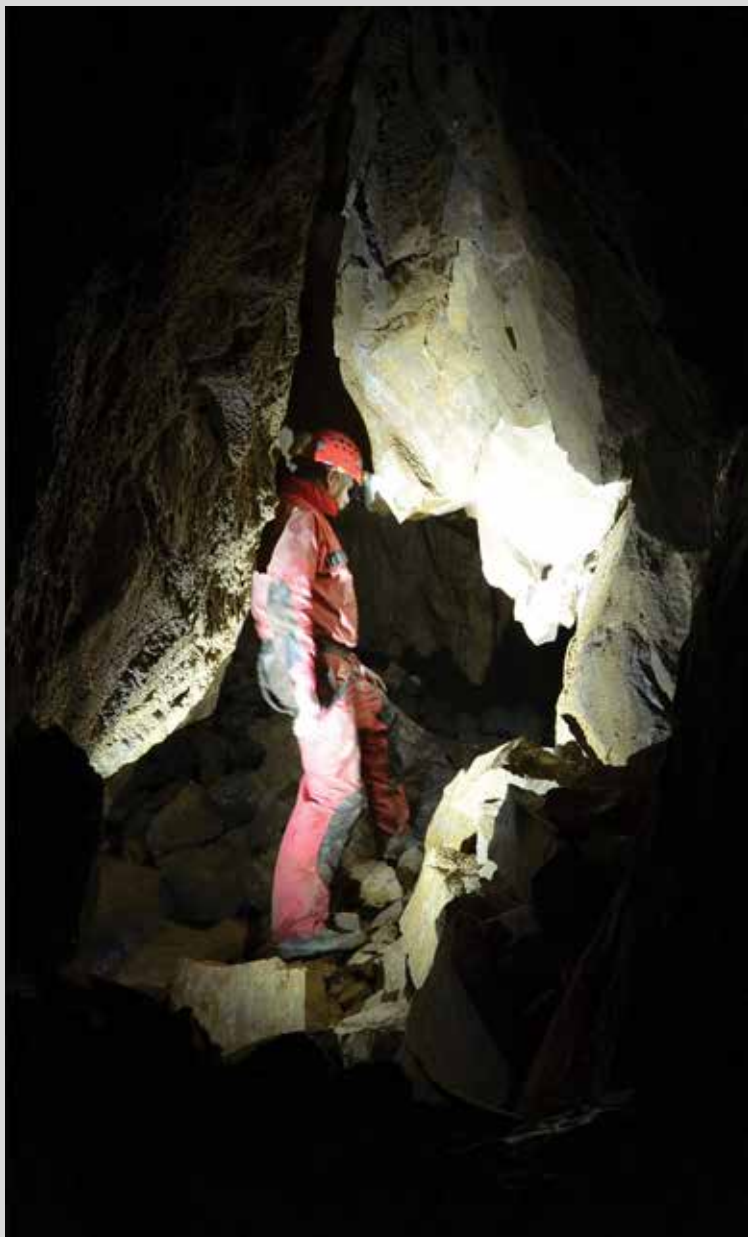
Wyprawa do Jaskini Zimnej

Alaska 2015 - nad lodowcem
Knick leci Zbigniew Grzelak,
fot. Roman Szopa

Paralotnie i motolotnie na zakopiańskim niebie

Krzysztof Dudziński podczas eksploracji Jaskini Zwolińskiego.

Treking pod Kanczendzongą 2017 r.
Fot. Robert Gąsienica – fotozakopane.com

SEKCJA PŁYWACKA

Zajęcia prowadzi instruktorka Alicja Haber

www.facebook.com/falazakopane

DZIAŁALNOŚĆ TG „SOKÓŁ”

Członkowie Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oprócz prężnej działalności sportowej kultywują także patriotyczne tradycje, biorąc udział w obchodach narodowych rocznic i wielu innych uroczystościach. Czynnie włączają się także w społeczne i kulturalne życie miasta, organizując i współorganizując wiele wydarzeń.

2006 r. Święto Narodowe 3 Maja – Park Miejski w Zakopanem.

W centrum para prezydencka Ryszard i Karolina Kaczyńscy oraz dr Franciszek Marduła.

Spotkania opłatkowe i ślubowania nowych członków

Śpiewanie pieśni patriotycznych

Dzień z zakopiańskim Sokołem - gra miejska 2014 - 2016

Bieg Sokolika

Dzień Dziecka

Rodzinny piknik

Kwsta na rzecz odnowy zabytkowych nagrobków

Cykl „Kino, którego szukasz”

Koncert „Siła Miłości”

Pielgrzymka do Częstochowy 2017

120-lecie TG Sokół w Zakopanem

130-lecie Sokoła w Krakowie, 2015

333. Rocznicza Odsieczy Wiedeńskiej - Kahlenberg 2016

Koncert pieśni patriotycznych 2014

„SOKÓŁ” podczas uroczystości patriotycznych

Uroczystości 3 Maja

Uroczystości 3 Maja

11 listopada Święto Niepodległości

Odsłonięcie Pomnika Grunwaldzkiego 2013

Święto zakopiańskiego „Sokoła” 2019 r.

23 listopada Towarzystwo Gimnastyczne Sokół Gniazdo w Zakopanem, które jest jedną z najstarszych organizacji pod Giewontem, świętowało 125-lecie swojego istnienia. Uroczystości rozpoczęły się Mszą św. w Sanktuarium Najświętszej Rodziny. Następnie przed Kinem Sokół odsłonięto pomnik druha Franciszka Marduły, a podczas jubileuszowej gali wręczone zostały odznaczenia sokolskie i państwowe dla zasłużonych członków zakopiańskiego „Sokoła”.

W uroczystościach wzięli udział: poseł Andrzej Gut Mostowy, radny województwa małopolskiego Jan Piczura, starosta tatrzański Piotr Bąk wraz z wicestarostą Jerzym Zacharko, zastępca burmistrza Zakopanego Agnieszka Nowak-Gąsienica wraz z sekretarzem miasta Grzegorzem Cisko i naczelnik Wydziału Kultury Joanną Staszak, ks. infułat Stanisław Olszówka, ks. dziekan Bogusław Filipiak, o. Mateusz Jacukiewicz, przedstawiciele zakopiańskich służb mundurowych, instytucji i stowarzyszeń, a także gniazd „Sokoła” z różnych regionów Polski na czele z prezesem Związku Towarzystw Gimnastycznych w Polsce Damianem Małeckim.

Nowy pomnik upamiętnia druha Franciszka Mardułę (1909 – 2007), zasłużonego prezesa TG „Sokół”, sportowca, trenera, lutnika i pedagoga. Cokół, na którym stanęło popiersie patrona zakopiańskiego „Sokoła”, zdobią narty oraz skrzypce, a także tablica z nazwiskami wszystkich dotychczasowych prezesów Towarzystwa i herb Zakopanego. Autorem projektu i wykonania całości jest zakopiański artysta Andrzej Mrowca. Odsłonięcia pomnika dokonał starosta tatrzański i członek honorowy TG „Sokół” Piotr Bąk wraz z przedstawicielami rodziny Franciszka Marduły.

Uroczysta gala zakończyła całoroczny cykl imprez i wydarzeń jubileuszowych, który objęty został Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości. W jej programie znalazła się prezentacja zarówno bogatej historii, jak i obecnej działalności kulturalnej i sportowej zakopiańskiego „Sokoła”, a także przyświecających mu idei związanych z kultywowaniem tradycji oraz patriotycznych wartości. Swoją premierę miał także film z tegorocznej edycji Zakopiańskiego Weekendu Biegowego z Sokółem.

Zasłużonych członków stowarzyszenia uhonorowano odznaczeniami. Zaszczytną Odznakę Sokolską otrzymali druhowie: Wojciech Kalinowski i Jan Karpiel – BułECKA. Wręczone zostały także odznaczenia państwowe przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę.

Za zasługi w działalności na rzecz rozwoju i upowszechniania sportu odznaczeni zostali:

- Złotym Krzyżem Zasługi: Leszek Behounek, Kazimierz Murasiewicz
- Brązowym Krzyżem Zasługi: Anna Karpiel-Semberecka, Joanna Wajs-Buczyńska, Michał Zacharko, Adam Zaleski.

Za zasługi w działalności na rzecz osób potrzebujących pomocy oraz wsparcia Brązowym Krzyżem Zasługi odznaczona została Anna Szostak.

Druhny i druhowie z zakopiańskiego Sokoła otrzymali liczne życzenia, podziękowania i gratulacje od przedstawicieli władz samorządowych oraz stowarzyszeń. Wiceburmistrz Agnieszka Nowak-Gąsienica na ręce prezesa Stanisława Marduły wraz z podziękowaniami za współpracę z Miastem przekazała pamiątkowy obraz przedstawiający druha Franciszka Mardułę, autorstwa Moniki Stanisławskiej-Pitoń.

Gale, którą poprowadziła Ewa Czamańska i Leszek Behounek, uświetniły występy zespołu wokalnego „Skrzypnianki” oraz zespołu regionalnego „Budorze”.

POMNIK DRUHA FRANCISZKA MARDUŁY

Projekt i wykonanie: artysta plastyk Andrzej Mrowca

Odlew z brązu: Tomasz Ross

Granit wraz ze wstępną obróbką przekazał:

Zenon Kiszkiel ze Strzegomia

Zarząd TG „Sokół” Gniazdo w Zakopanem składa gorące podziękowania wszystkim osobom, instytucjom i organizacjom, które wsparły budowę pomnika i wniosły tym samym swój wkład w upamiętnienie ważnej dla naszego miasta i stowarzyszenia postaci druha Franciszka Marduły - zasłużonego w dziedzinie kultury, sportu, wychowania młodzieży i pracy społecznej.

Darczyńcy:

1. Bator Jan
2. Bąk Piotr
3. Bednarski Andrzej
4. Behounek Leszek i Małgorzata
5. Bętkowski Wojciech
6. Bogucki Andrzej
7. Buczyńscy Joanna i Piotr
8. Burban Jerzy
9. Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Zakopanem
10. Chodurscy Elżbieta i Henryk
11. Cisło Grażyna i Grzegorz
12. Cukiernia Samanta M.M.M. Rzankowscy
13. Czernik Janina
14. Dudek Maria
15. Dudziński Krzysztof
16. Filar Władysław
17. Galica - Jurecka Lucyna z rodziną
18. Giera Agnieszka
19. Głogowski Roman
20. Jabłoński Mirosław
21. Jasiurkowscy Tadeusz i Zenona
22. Kasprzycki Bogdan
23. Kieta Bogusła
24. Kiszkiel Zenon
25. Kmiecik Tadeusz
26. Kowalcze Karolina
27. Krupa Irena
28. Krupa Marcin
29. Krynicka Teresa i Więckowski Michał
30. Kucharska Anna
31. Kudanowski Piotr
32. Lisowski Kazimierz
33. Łapa Andrzej
34. Marduła Stanisław i Hołoga - Marduła Alicja
35. Marmol Antoni
36. Mróz Krzysztof
37. Murasiewicz Kazimierz
38. Nalepka Kazimierz
39. Nędza - Kubniec Marta
40. Obrochta Anna
41. Obrochta Zenon
42. Pawikowski Krzysztof
43. Piórko Jerzy
44. Sikorski Jacek
45. Słodyczka Tadeusz
46. Spera Mirosław
47. Stec Włodzimierz
48. Suchowian Maciej
49. Szostak Bożena, Tadeusz i Jakub
50. Szwab Józef
51. Świerk Barbara i Rajmund
52. TG Sokół w Brwinowie
53. Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Dynowie
54. Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Sanoku
55. Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Zgierzu
56. Trzebniak Michał
57. Węgrzyn Krzysztof
58. Węgrzyn Zbigniew
59. Węgrzyn Ewa
60. Woźniak Danuta
61. Wójcik Roman
62. Wójcik - Marduła Agnieszka
63. Zacharko Jerzy
64. Zaleski Adam
65. Zieliński Tomasz
66. Związek Podhalań Oddział Zakopane
67. Związek Polskich Artystów Lutników
68. Serafin Halina
69. Kyc Piotr
70. Klecha Arkadiusz
71. Przepiórkowski Andrzej
72. Skupień Anna i Bronisław

Prezesi zakopiańskiego Gniazda TG „Sokół”

Wenanty Piasecki
Wiktor Ciechomski
Andrzej Chramiec
Wojciech Szulkiewicz
Leonard Zwoliński
Stanisław Nieszczyński
Leon Krobicki
Wilhelm Stopowy
Władysław Rudnicki
Henryk Schabenbeck
Antoni Krzyżak
Franciszek Marduła
Zbigniew Jaskier
Józef Bochaczek
Konrad Firlej
Stanisław Marduła

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
Z HISTORII GMACHU ZAKOPIAŃSKIEGO „SOKOŁA”	4
„SOKÓŁ” W POLSCE	22
HISTORIA ZAKOPIAŃSKIEGO „SOKOŁA”	26
„ZAKOPIAŃSKI WEEKEND BIEGOWY Z SOKOŁEM” Z HISTORIĄ W TLE	36
NAJSTARSZE KINO W ZAKOPANEM.....	54
NOWE „MIEJSCE” DLA MIŁOŚNIKÓW KINA	56
SEKCJA BIEGOWA	60
SEKCJA GIMNASTYCZNA	62
SEKCJA KRÓTKOFALARSKA	63
SEKCJA STRZELECKA.....	63
SEKCJA GÓRSKA.....	64
SEKCJA PŁYWACKA.....	66
DZIAŁALNOŚĆ TG „SOKÓŁ”	67
„SOKÓŁ” PODCZAS UROCZYSTOŚCI PATRIOTYCZNYCH	72
ŚWIĘTO ZAKOPIAŃSKIEGO „SOKOŁA” 2019 R.....	74